

SOTSIAALKINDLUSTUSAMETI 2024. AASTA JÄRELEVALVE TEGEVUSARUANNE

Õiguse ja järelevalve osakond, järelevalve talitus

1. Sissejuhatus	2
2. Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse järelvalve	3
2.1. Järelevalve fookus	3
2.2. Järelevalve metoodika	3
2.3. Järelevalve tulemused	3
2.4. Eriilmelisi rikkumisi üldhooldusteenuse osutamisel	6
2.5. Järelevalve järelkontrollid	7
3. Täisealistele korraldatavate sotsiaalteenuste järelvalve kohalikus omavalitsuses	8
3.1. Valim	8
3.2. Metoodika ja fookused	8
3.3. Järelevalve tulemused	9
4. Asendushooldusteenuse järelvalve	12
4.1. Metoodika ja fookused	12
4.2. Järelevalvete tulemused	13
4.3. Järelevalves tehtud tähelepanekud ja teenuseosutajatele antud soovitus	15
5. Järelevalve kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö üle	17
5.1. Järelevalve metoodika ja fookused	17
5.2. Järelevalves tuvastatud rikkumised ja tehtud ettekirjutused	17
5.3. SKA tähelepanekud KOVidele	19
6. Lapsehoiuteenuse järelvalve	21
6.1. Metoodika	21
6.2. Järelevalve tulemused	21
7. Kokkuvõtte majandustegevuse registri toimingutest seisuga 31.12.2024	24
7.1. SKA toimingud tegevuslubade menetlemisel	24
7.2. Teenuste liikide omapäradest	25
7.3. Teenuseosutajate levinumad puudused MTRi toimingute tegemisel	26
8. Järelevalve talitusele saadetud pöördumiste lahendamine	27
8.1. Metoodika	27
8.2. Lastele osutatavad sotsiaalteenused	27
8.3. Täiskasvanutele osutatavad sotsiaalteenused ja toetused	28
9. Järelevalve meeskonna kompetentsi tõstmine läbi koolituste	31
10. Riigihanked „Seadusest tuleneva järelvalve ohuproгноosi raamistiku koostamine üldhooldusteenuse osutamise kohta“ ja "KOV täisealisele suunatud sotsiaaltöö korralduse ja osutatavate teenuste üle tehtava haldusjärelvalve riskimudeli väljatöötamine"	33
10.1. Riigihange „Seadusest tuleneva järelvalve ohuproгноosi raamistiku koostamine üldhooldusteenuse osutamise kohta“	33

10.2. Riigihange "KOV täisealisele suunatud sotsiaaltöö korralduse ja osutatavate teenuste üle tehtava haldusjärelvalve riskimudeli väljatöötamine"	34
---	----

1. Sissejuhatus

2024. aasta oli Sotsiaalkindlustusameti (SKA) järelvalve talitusele väga tegus. Lisaks põhitööle järelvalvemeeskondades viidi läbi kaks suuremat riigihanget ning toimusid projektitegevused, mis on osa suuremast Sotsiaalministeeriumi projektist ESF TAT „Laste ja perede toetamine“. Samuti viidi läbi järelkontrollid ja vastati mitmesajale pöördumisele.

Lastekaitse ja lasteasutuste valdkonna järelvalvet viivad läbi neli ametnikku, sotsiaaltöö korralduse ja täiskasvanutele teenuseid osutavate asutuste järelvalvega tegelevad kuus ametnikku. Tegevuslubade menetlemise ja tegevuslubade vastavuse järelvalvega tegeleb üks peaspetsialist.

2024. kontrolliti väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse järelvalve tegevuste käigus lisaks seaduses sätestatud nõuetele ka sotsiaalkaitseministri 19.06.2023 määruses nr 36 „Nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele“ (määrus) kehtestatud nõuete täitmist ning võrreldi ka teenuseosutaja poolt kehtestatud hoolduskulu komponendi (SHS § 22¹ lõige 6) suurust Rahandusministeeriumi koostatud hoolduskulu mudeli soovitusliku näidiskalkulaatori andmetega.

SKA õiguse ja järelvalve osakonna (OJO) järelvalve talituse laste teenuste meeskond jätkas järelvalveid kohalike omavalitsuste (KOV) lastekaitse teemade üle. Ka sel aastal keskenduti juhtumitele, kus peres leidis aset lähisuhtevägivald (sh MARAC juhtumid).

Head lugemist!

2. Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse järelevalve

H-veebi andmetel oli 2023. aasta 31. detsembri seisuga väljaspool kodu osutataval üldhooldusteenusel (ÜHT) 10534 teenuse saajat ning teenust osutas 1957 hooldustöötajat ja 661 abihooldustöötajat. Üldhooldusteenuse osutamine majandustegevuse registri (MTR) 17.12.2024 andmetel:

1. Sotsiaalkindlustusamet (SKA) on välja andnud 169 tegevusluba üldhooldusteenuse osutamiseks, sh 8 uut tegevusluba;
2. ÜHT osutamise tegevuskohti on 221;
3. Ajutise või intervall ÜHT osutamiseks (päevahoid) on välja antud 11 tegevusluba;
4. Üldhooldusteenust on lubatud osutada 11290-le inimesele (tegevusloal lubatud maksimaalne isikute arv teenusel);
5. Üldhooldusteenust osutab 2172 hooldustöötajat ja 1113 abihooldustöötajat.

2.1. Järelevalve fookus

Järelevalvete käigus kontrolliti, kas üldhooldusteenuse osutamine vastab sotsiaalhoolekande seadusele (SHS § 20–22¹), sotsiaalkaitseministri 19.06.2023 määruses nr 36 „Nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele“ kehtestatud nõuetele ning majandustegevuse nõuetele vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 30 lõikele 2.

Järelevalvemenetluses keskenduti üldhooldusteenuse kvaliteedi kontrollimisele üldtunnustatud kvaliteedipõhimõtete (SHS § 3 lõige 2) alusel, pöörates erilist tähelepanu isikukesksusele, isiku õiguste kaitsele (turvalisusele) ja kaasamisele.

2.2. Järelevalve meetodika

Järelevalve eesmärk on aidata kaasa, et üldhooldusteenus vastaks õigusaktidele. Seda tehakse kontrollimiste ja teenuseosutajate teavitamise läbi.

Järelevalvet viiakse läbi SKA õiguse ja järelevalve osakonna järelevalve talituse töökorra alusel. Järelevalve kavandamisel lähtutakse SKA tööplaanist, ohuprognoosist või reaalsest ohuolukorrast, näiteks kaebusest, vihjest või järelevalveametniku tuvastatud rikkumisest, mis vajab kohest sekkumist.

Ohuprognoosi koostamisel võetakse arvesse varasemate kontrollide käigus avastatud rikkumisi, SKA sisuosakondade sisendeid, SKAle saadetud pöördumisi ning erinevate andmekogude statistikat ja andmeid.

Järelevalve ettevalmistamisel tutvutakse teenuseosutaja avalikult kättesaadava teabega, sealhulgas tema kodulehe ja H-veebi infoga. Samuti analüüsitakse õiguskantsleri kontrollkäikude kokkuvõtteid ning e-Äriregistri, töötamise registri (TÖR), MTRi ja STARi andmeid. Seejärel koostatakse järelevalve algatamise teade.

2.3. Järelevalve tulemused

SKA õiguse ja järelevalve osakonna järelevalve talitus viis 2024. aastal läbi 37 üldhooldusteenuse järelevalvet (tegevuskohti oli 41). Järelevalvega hõlmati 21% kõigist üldhooldusteenust osutavatest asutustest. 2024. aastal viidi läbi 26% rohkem üldhooldusteenuse järelevalveid kui 2023. aastal.

Riiklik järelevalve (31 asutuses) toimus järgmistes asutustes: Akersoni OÜ, aktsiaselts Räpina Haigla, MTÜ Antsla Tervisekeskus, AS Vändra Õenduskodu, EELK Räpina Koguduse hooldekodu, Elora Hiiu Haigla AS, Elora Keila Haigla AS, Elora Maardu Haigla AS, Helme Hooldekodu OÜ, Helme Pansionaat AS, Kuuda Hooldekodu OÜ, Lõuna-Eesti Hooldekeskus (Kanepi Kodu), Lõuna-Eesti Hooldekeskus (Kose Kodu), MTÜ Avinurme Sotsiaal- ja turvakeskus, MTÜ Kääpa Hooldekeskus, MTÜ Lille Turvakodu, MTÜ Vahtra Hooldemaja (Aa Hooldekodu), Märjamaa Haigla AS, OÜ Ilmara, OÜ Indsalu, OÜ Vigala Hooldekodu, Pansionaat OÜ, OÜ Peetri Hooldekodu, Pihlakodu AS (Tapa Kodu), SA Elva Haigla, SA Kiviõli Tervisekeskus, SA Pärnu-Jaagupi Hoolduskodu, SA Rõngu Hooldekodu, sihtasutus Mustvee Tervis, Sihtasutus Taheva Sanatoorium, Viimsi Hooldekodu OÜ.

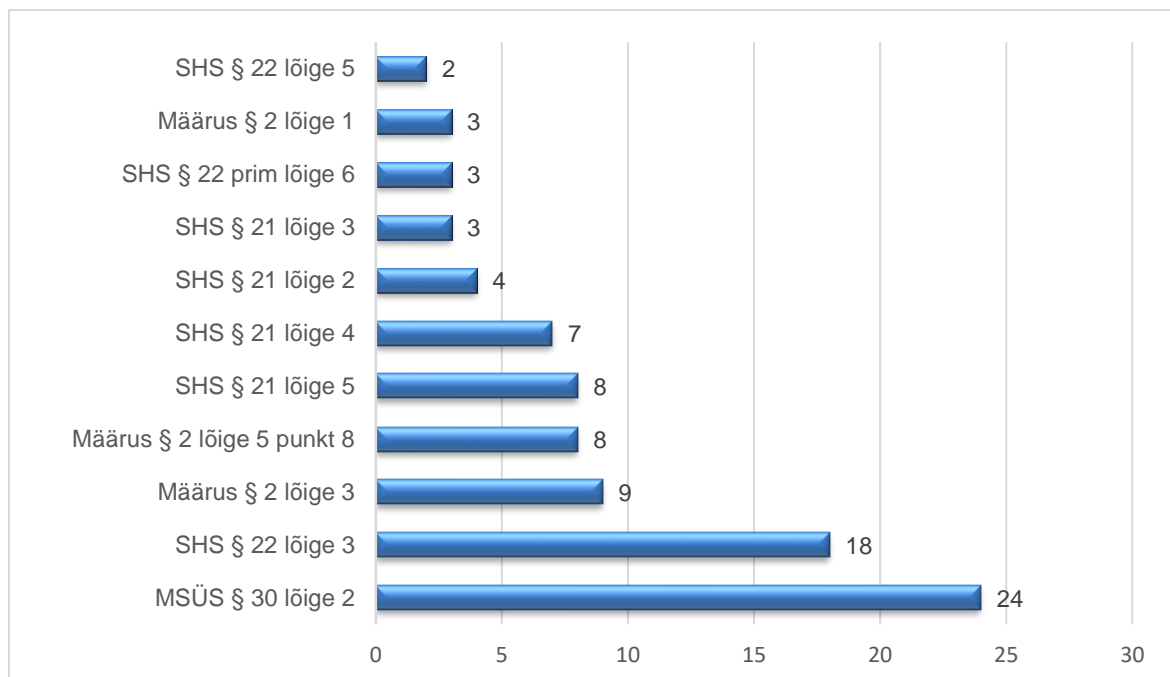
Haldusjärelevalve (6 asutust) viidi läbi Mulgi Hoolekandekeskuses (Polli tegevuskoht), Häädemeeste Eakate Kodus, Karula Hooldemajas, Tootsi Hoolekodus, Laheda Sotsiaalkeskuses ja Viljandi Hoolekandekeskuses.

2024. aastal tuvastati üldhooldusteenuse järelevalvete käigus 106 rikkumist.

Järelevalve aktis tehti teenuseosutajatele ka ettepanekuid ja soovitusi. Peamiselt puudutasid need üldhooldusteenuse kvaliteedi parendamist, koostööd Dementsuse Kompetentsikeskusega ja selgitusi MSÜS § 30 lõike 2 täitmiseks.

Järelevalvestlustes tegid 30–45-aastased teenuse saajad ettepaneku luua eraldi üldhooldusteenuse pakkujad nooremale vanusegrupile. Nad leidsid, et eakate hooldusele keskendunud teenuseosutaja juures viibides on nende võimalused igapäevaelus aktiivselt osaleda piiratud. Eelkõige toodi esile takistusi sotsiaalses suhtluses omaealistega ning vaba aja tegevustes ja ühiskonnaelus osalemises.

- **Kõige sagedasem rikkumine** teenuseosutajate seas on majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MSÜS) § 30 lõike 2 nõude täitmata jätmine. Kokku 24 teenuseosutajat (ettevõtjat) ei olnud õigeaegselt (hiljemalt viie tööpäeva jooksul) teavitanud tegevusloa andmiseks pädevat majandushaldusasutust (SKA) tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude ja kõrvaltingimuste muutumisest.
- Hooldustöötajate kvalifikatsiooninõuded on üks tegevusloa kontrolliesemetest. Järelevalve käigus ilmnes, et 18 teenuseosutajat ei täitnud sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 22 lõike 3 nõuet, kuna abihooldustöötajad töötasid hooldustöötaja juhendamiseti 12–24 tundi. Üldhooldusteenuse osutamisel on äärmiselt oluline, et teenuseosutajal oleks piisavalt kvalifitseeritud hooldustöötajaid, et tagada teenusesaajate heaolu ja õiguste kaitse. Vestlused üldhooldusteenuse asutuste juhtidega näitasid, et hooldustöötajate puudus on eriti suur maapiirkondades.
- Privaatsuse tagamise puudujäägid on teenuseosutajate seas levinud rikkumine. Määruse § 2 lõike 3 kohaselt peab teenuseosutaja tagama teenuse saajale privaatsuse hooldustoimingute ajal, kuid üheksa teenuseosutajat ei kasutanud mitmekohalistes tubades hooldustoimingute teostamisel sirmi või vahekardinat.
- Probleemid hooldusplaanide nõuetega (SHS § 21) on samuti sagedased. Järelevalve käigus tuvastati, et mitmel juhul ei olnud hooldusplaan üle vaadatud hiljemalt kuue kuu möödumisel, hooldusplaanis ei olnud selgelt määratletud hooldusteenuse eesmärki või ei olnud hooldusplaani koostamisse kaasatud teenuse rahastajat (kui teenuse saaja polnud kontaktne).

Tabel 1. Tuvastatud rikkumised.

Järelevalve käigus selgus, et kohaliku omavalitsuse üksus koostab teenusesaaja ÜHT suunamisel haldusakti või -lepingu, kuid see käsitleb üksnes ÜHT rahastamist. Haldusdokumendis ei ole määratletud teenusesaaja kõrvalabi vajaduse määrast tulenevaid toiminguid. Samuti ei osale kohalik omavalitsus teenuse rahastajana hooldusplaanide koostamisel.

ÜHT järelevalves võrreldi ka teenuseosutajate poolt kehtestatud hoolduskulu komponenti (SHS § 22¹ lõige 6) Rahandusministeeriumi koostatud hoolduskulu mudeli soovitusliku näidiskalkulaatori andmetega. Enamasti vastasid teenuseosutajate arvestatud hoolduskulud näidiskalkulaatori andmetele, kuid esines ka märkimisväärsed erisusi. Näiteks OÜ Indsalu, OÜ Helme Hooldekodu ja MTÜ Vahtra Hooldemaja (Aa Hooldekodu) olid arvestanud hoolduskulu umbes 300 eurot kõrgemaks kui näidiskalkulaator näitas, samas kui Laheda Sotsiaalkeskuse ja Karula Hooldemaja hoolduskulud olid umbes 300 eurot madalamad.

2024. aastal lõpetas SKA kokku 27 ÜHT järelevalvemenetlust. Kaheksa asutust kõrvaldasid rikkumised järelevalve käigus ning menetlus lõpetati. Järelevalve järelkontrolli ajaks olid 18 teenuseosutajat tähtaegselt kõrvaldanud järelevalveaktis tuvastatud rikkumised. Erandiks oli Marta Kodu OÜ, kelle puhul viidi aasta jooksul läbi kaks järelkontrolli, et rikkumised oleksid täielikult kõrvaldatud. 2025. aastal on SKAI plaanis teostada 11 teenuseosutaja üle järelevalve järelkontroll.

Tabel 2. Järelevalvete tulemused.

Ettekirjutusi koostati kuuele ÜHT osutajale, millest kahe ettekirjutuse koostamine jääb 2025. aasta jaanuari. Ettekirjutusi koostati SHS § 22 lõike 3; SHS § 151 punkti 4, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 30 lõike 2 täitmise tagamiseks.

2.4. Eriilmelisi rikkumisi üldhooldusteenuse osutamisel

- Perehooldus OÜ tegevuse kontrollimiseks algatati 2024. aastal taas järelevalvemenetlus. Äriregistri andmetel osutab ettevõtte vanurite ja puuetega inimeste hoolekandeteenuseid, kuid Perehooldus OÜ-l puudub üldhooldusteenuse (ÜHT) osutamiseks tegevusluba. SKA on alates 2022. aastast püüdnud korduvalt läbi viia järelevalvemenetlust, kaasates paikvaatlusele ka koostööpartnereid (sh piirkonnapolitseiniku), kuid tulemusteta. Perehooldus OÜ tegutseb eramajas, mille omanik ei ole nõustunud paikvaatluse ega muude järelevalvetoimingutega. Ettevõtte hinnangul on tegemist kogukonnateenusega, mitte üldhooldusteenuse osutamisega.
- Majandustegevuse loata alustati ÜHT osutamist **Lavendel SPA Hotelli** ruumides. Teenuseosutaja tegi siiski koostööd järelevalvemeeskonnaga. Paikvaatluse käigus tuvastati, et aadressil Sõpruse tee 9, Harju maakond tegutseb Viimsi Hooldekodu OÜ, kes kõrvaldas rikkumise tähtaegselt vastavalt ettekirjutusele.
- **Mulgi Hoolekandekeskuse Polli tegevuskohas** (Mulgi Vallavalitsuse hallatav asutus) osutatakse ÜHT kortermaja korterites 7, 8 ja 10 (aadress Longi tee 3, Polli küla, Mulgi vald). Teenuse osutamise koht ei ole aga tegevusloa kõrvaltingimusena tegevusloale kantud. Lisaks ei tagatud 14 teenuse saajale ööpäevaringselt kõrvalabi, järelevalvet ja juhendamist. Hooldustöötajate tööaeg oli kella 06.00-18.00 ning õhtusel ja ööajal hooldustöötajat tööl ei olnud. SKA esitas Mulgi Hoolekandekeskusele ettekirjutuse rikkumine viivitamatult lõpetada.

2.5. Järelevalve järelkontrollid

2024. aastal viis SKA lisaks järelevalve tööplaanile läbi **17 järelkontrolli**, sealhulgas kolme ettekirjutuse täitmise kontrolli, et selgitada välja, kas teenuseosutajad on 2023. aastal tuvastatud rikkumised tähtajaks kõrvaldanud.

Järelevalve järelkontroll teostati järgmistes asutustes: AMVK Hooldusteenus OÜ, Sihtasutuses Hiiu Maakonna Hooldekeskus Tohvri, OÜ Iira Hooldekodu, MTÜ Lustivere Mõis, Marta kodu OÜ, MTÜ Samaaria Eesti Misjoni hooldekodu, SA Narva-Jõesuu Hooldekodu, Oru Hooldekodu, Pihlakodu AS Tabasalu Kodu, Põlgaste Pansionaat, Risti Hooldekodu, SA Põltsamaa Tervis, Zunt OÜ, Tammiku Kodu, Ulvi Kodu ning SA Hooldekodu Härmalõng (2022. aastast).

Järelevalve järelkontrolli tulemusel selgus, et 14 teenuseosutajat olid järelkontrolli tähtajaks rikkumised kõrvaldanud. SA Hooldekodu Härmalõng ja AMVK Hooldusteenus OÜ ei olnud järelkontrolli toimumise ajaks rikkumisi kõrvaldanud. Marta kodu OÜs tuli läbi viia kaks järelkontrolli, et tagada rikkumiste täielik kõrvaldamine.

Positiivsena väärivad esiletõstmist teenuseosutajad, kus üldhooldusteenus on planeeritud lähtudes teenusesaajate igakülgsest heaolust, sealhulgas keskkonnast ja elukvaliteedist. Nendeks on näiteks SA Elva Haigla, Häädemeeste Eakate Kodu ja MTÜ Samaaria Eesti Misjoni hooldekodu.

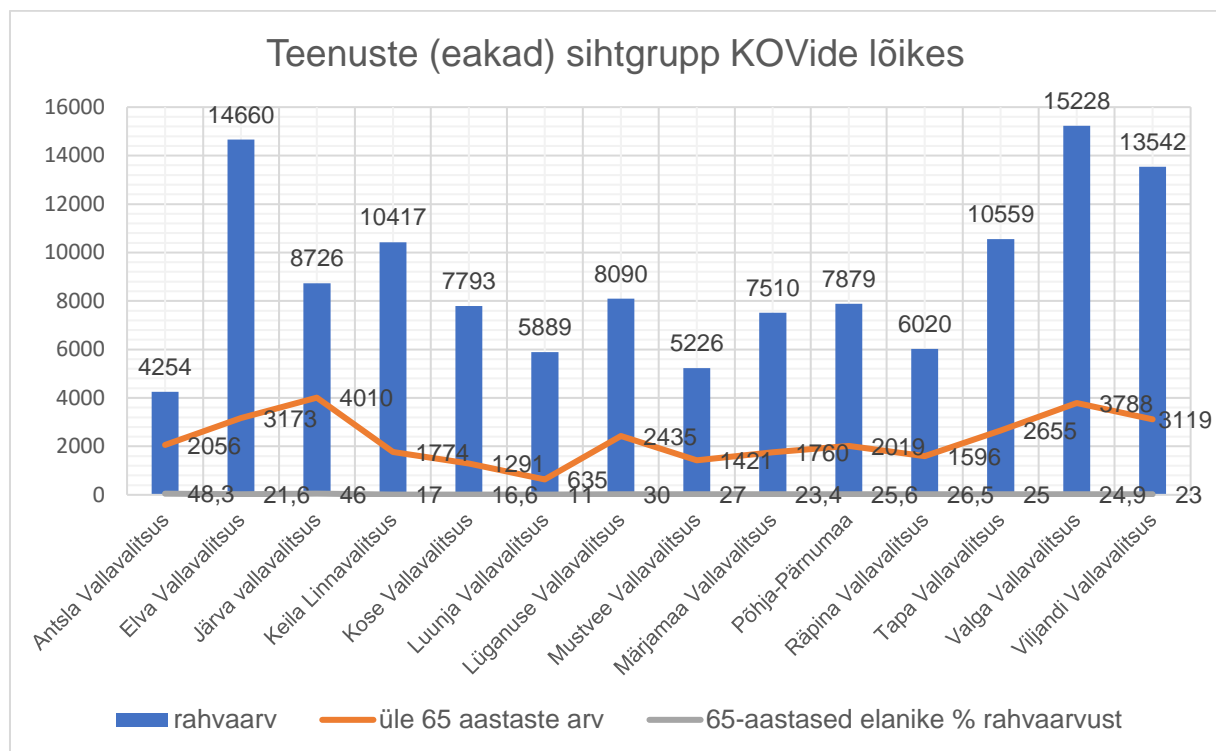

3. Täisealistele korraldatavate sotsiaalteenuste järelevalve kohalikus omavalitsuses

3.1. Valim

2024. aastal viidi täisealistele korraldatavate sotsiaalteenuste järelevalve läbi 14-s kohalikus omavalitsuses (KOV). Järelevalve keskendus järgmistele teenustele: koduteenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus, eluruumi tagamise teenus, sotsiaaltransporditeenus. Kuues KOVis (Elva, Kose, Lügánuse, Märjamaa, Põhja-Pärnumaa ja Valga) viidi samaaegselt läbi lastekaitsevaldkonna järelevalve.

Järelevalvete planeerimisel lähtuti põhimõttest, et kui järelevalvatava KOV-i territooriumil tegutsesid üldhooldusteenust osutavad asutused, siis lisati need SKA OJO järelevalve tööplaani, et viia läbi ka üldhooldusteenuse osutamise järelevalve.

Tabel 3. Teenuste sihtgrupp KOVide lõikes

3.2. Metoodika ja fookused

Järelevalvete läbiviimisel tutvuti kohalike omavalitsuste kodulehtedega, analüüsiti sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) menetlusi ning tõendite kogumiseks kasutati küsimustikku. Järelevalve meetodid hõlmasid e-kirjavahetust, dokumentide vaatlust ja analüüsi, vestlusi paikvaatlusel ja e-kanalite kaudu. Paikvaatluste käigus küsitleti täisealiste sotsiaalteenuste korraldamisega seotud ametnikke, alates II poolaastast kaasati ka koduteenust vahetult osutavad töötajad. SKA lähtus täisealistele osutatud sotsiaalteenuste hindamisel SHS §dest 14, 15, 16¹ ning koduteenuse ja ÜHT osutamist reguleerivatest sätetest. Hooldereformi puhul kontrolliti SHS § 22¹ lõigete 1, 3 ja 5 sätete täitmist. Alates II poolaastast uuriti ka KOVide teadlikkust 1. jaanuaril 2025 jõustuva sotsiaalkaitseministri määruse nr 40 „Nõuded koduteenusele“ sätete täitmise osas.

3.3. Järelevalve tulemused

Järelevalve käigus selgus, et kontrollitud omavalitsustes oli abivajaduse hindamine ja sellele vastava abi väljaselgitamine täisealiste sotsiaalteenuste (koduteenus, ÜHT, isikliku abistaja teenus, tugiisikuteenus, eluruumi tagamise teenus, sotsiaaltransporditeenus) korraldamisel ja osutamisel üldjuhul nõuetekohaselt täidetud.

Rikkumiste puudumisel lõpetati järelevalvemenetlus kümnes kohalikus omavalitsuses (KOV).

Siiski tuvastati neljas KOVis (Elva, Põhja-Pärnumaa, Tapa ja Valga Vallavalitsus) rikkumised, mis puudutasid sotsiaaltöötajale SHS § 4 punktis 3 ja § 16¹ sätestatud nõuete täitmist. Seetõttu tehti nendele KOVidele ettekirjutused.

Tapa Vallavalitsus täitis ettekirjutuse 2024. aastal. Elva, Põhja-Pärnumaa ja Valga Vallavalitsusel on ettekirjutuse täitmise tähtaeg 2025. aasta I poolaastal.

Teenuste taotlemine ja abivajaduse hindamine

Järelevalve käigus kontrolliti, kas ja kuidas kajastuvad kohalike omavalitsuste korraldatavad sotsiaalteenused nende kodulehtedel. Tähelepanu juhiti vajalikele täiendustele ja kaasajastamisele. Näiteks selgus, et Viljandi, Valga ja Antsla valla kodulehtedel oli sotsiaalteenuste korraldamisega seotud teave aegunud.

Kõikides kontrollitud KOVides oli täidetud SHS § 14 lõike 1 nõue - kohaliku omavalitsuse üksus oli kehtestanud sotsiaalhoolekandelse abi andmise korra, mis sisaldas sotsiaalteenuste ja -toetuste kirjeldust, rahastamist ning nende taotlemise tingimusi ja korda.

Samuti kontrolliti, kuidas registreeritakse menetluste aluseks olevaid pöördumisi ning milliseid abivajaduse hindamise vahendeid omavalitsused kasutavad.

Põhja-Pärnumaa vallavalitsuses võeti 2024. aasta algusest lisaks omavalitsustes kaua kasutusel olnud dokumentidele kasutusele Exceli vormis hindamisdokument, mis võimaldab teenuseosutajale koostada kokkuvõtte. Sellekohase koolituse korraldas SKA. Ametnikud tõdesid siiski, et Exceli vorm ei sobi kõikide teenuste hindamiseks.

Keila linnavalitsuses toimusid koduteenuse vajaduse hindamised ainult STARi keskkonnas. Viljandi vallavalitsusele soovitas SKA kaaluda elektroonilise hindamisvahendi kasutuselevõttu STARi keskkonnas, mis võimaldab sotsiaaltöötajatel koguda ja analüüsida abivajaja teavet ühtses, standardiseeritud vormis.

STARi menetlustes kontrolliti, kas ja millal on menetlused avatud. Kuigi osade andmete STARi kandmise tähtaega on pikendatud, soovitas SKA kanda igapäevatoos STARi kõik [Sotsiaalteenuste ja -toetuste põhimääruse](#) § 8 lõige 1 punktides 8, 11 ja 12 sätestatud andmed ning korrastada varem sisestatud menetlused. Selle soovitusel said Antsla, Elva, Lügane, Märjamaa, Räpina, Valga, Viljandi Vallavalitsus ja Keila Linnavalitsus. Positiivset tähelepanu pälvisid Luunja Vallavalitsuse ametnikud STARis avatud ja sisestatud sotsiaalteenuste menetluste ja lisatud dokumentide põhjalikkuse eest.

Otsuse vastuvõtmise pädevus ja tähtaeg

Täisealiste sotsiaalteenuste määramise otsuse aluseks olid taotlus, hindamisdokument ja vajadusel täiendavad andmed. Haldusmenetluse seaduse § 6 kohustab rakendama uurimispõhimõtet. STARi menetlustest nähtus, et ametnikud teevad päringuid kõige sagedamini SKAle ja Töötukassale.

Väiksemates omavalitsustes kuulub koduteenuse ja ÜHT otsuste vastuvõtmine vallavalitsuse pädevusse (näiteks Antsla ja Luunja). Koduteenuse määramine toimub kas vallavalitsuse korraldusega (Lüganuse) või ametniku otsusega. Näiteks Valga Vallavalitsuses otsustab koduteenuse määramise puuetega inimeste juhtivspetsialist ja Elva Vallavalitsuses sotsiaal- ja terviseosakonna juhataja.

Kose Vallavalitsuses määratakse koduteenus ametniku haldusaktiga ning teenuse osutamine toimub hallatava asutuse nimel sõlmitava lepinguga. Määruse kohaselt peab leping lähtuma teenusele suunamise haldusaktist ja hooldusplaanist. Paikvaatluse ajal ei sisaldanud Kose Sotsiaal- ja Hariduse Tugiteenuste Keskuse tutvustatud lepingud ametniku otsuse kuupäeva ega numbrit. Keskuse juhataja kinnitas, et edaspidi on lepingud kooskõlas määruse nõuetega ja sisaldavad vajalikku teavet.

ÜHT osutamisel oli enamasti aluseks haldusakt. Vaid Mustvee Vallavalitsuses oli üks kolmepoolne leping. ÜHT rahastamise otsustab kas vallavalitsus (nt Räpina), sotsiaalkomisjon (nt Lüganuse) või ametnik (nt Keila Linnavalitsus).

Reeglina järgiti SÜSi sätestatud kümne tööpäeva pikkust tähtaega. Mõnel juhul tehti otsus peatselt pärast avalduse esitamist, arvestades teenuse vajadust tulevikus. Teistel juhtudel vormistati otsus tagasiulatuvalt.

Järelevalveaktides analüüsiti põhjalikult omavalitsuste toiminguid koduteenuse ja ÜHT korraldamisel ja kättesaadavuse tagamisel.

Koduteenuse vahetu osutamine

SHS §-des 17–19 on sätestatud koduteenuse eesmärk, sisu, kohaliku omavalitsuse kohustused ning nõuded koduteenust vahetult osutavale isikule. Teenuse osutamisel on oluline järgida koduteenuse kvaliteedijuhises kehtestatud kvaliteedinõudeid.

Järelevalves kontrolliti SHS § 19 nõude täitmist, mille kohaselt ei tohi koduteenust vahetult osutada isik, kelle karistatus tahtlikult toimepandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara. Hiljemalt järelevalvetoimingute ajal veendusid tööandjad, et koduhooldustöötajad vastavad nõuetele ning puuduvad teenuse osutamist takistavad asjaolud.

Koduteenuse [juhendis](#) on soovitus, et koduteenust vahetult osutav isik on hooldustöötajale vastava erialase ettevalmistusega. Selgus, et osad koduhooldustöötajad omavad hooldustöötaja kutset või on teadmisi omandamas (näiteks Valga Vallavalitsuse seitse töötajat õpivad Valgamaa Kutseõppekeskuses).

Koduteenuse [kvaliteedijuhis](#) rõhutab regulaarse tagasiside kogumise olulisust. See võimaldab omavalitsusel hinnata teenuse osutamise positiivseid mõjusid, võimalikke kitsaskohti ning viia ellu vajalikke muutusi. Eeskujulik näide pärineb Kose Vallavalitsusest, kus on välja töötatud tagasiside vormid teenuse saajale, teenuse saaja lähedasele ning loodud ka anonüümne veebipõhine vormi Rahulolu küsitlus viiakse läbi kord aastas. 2023. aasta lõpus toimunud küsitluse tulemused avalikustati valla [ajalehes](#).

SKA soovitas analüüsida üle 65-aastaste elanikele oluliste teenuste senist kättesaadavust ning kaardistada väljaspool keskust olevate külade (hajaasustuse) elanike vajadusi ning teenuste kättesaadavust (Järva, Mustvee, Põhja-Pärnumaa, Valga).

2024. aasta järelevalvete käigus koguti teavet selle kohta, kuidas valmistutakse 01.01.2025 jõustuva ministri määruse „Nõuded koduteenusele“ täitmiseks. II poolaastal intervjueeriti koduteenuse vahetuid osutajaid ning selgus, et ettevalmistused jõustuvateks muudatusteks olid alanud.

Näiteks Kose Vallavalitsuse hallatava asutuse, Kose Sotsiaal- ja Hariduse Tugiteenuste Keskuse juhataja sõnul lähtutakse koduteenuse planeerimisel senise teenuse osutamise analüüsist: kuu- ja aastakeskmine teenusevajajate arv, teenuse saajate hooldusvajaduse ulatus ja sagedus jms. See teave võimaldab planeerida töötajate arvu. Samuti jälgitakse teenuse arendamise vajadusi ja sellega seotud kulusid, sealhulgas töötajate koolitusvajadust ning muutusi transpordikorralduses.

Põhja-Pärnumaa Vallavalitsuse ametnikud kinnitasid, et koostöös sotsiaalkeskuse juhiga ajakohastatakse koduhooldustöötajate ametijuhendid ning koduteenuse osutamise lepingud.

Üldhooldusteenuse rahastamine

Kõikides kontrollitud omavalitsustes oli hoolduskulu piirmäär kehtestatud. SHS § 22¹ lõike 3 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus määrata hoolduskomponendi kulude tasumise piirmäära, mis ei tohi takistada hooldekodukoha leidmist. Samas võib piirmäär olla ebapiisav kõigi hooldekodude hoolduskulude katmiseks, mistõttu tuleb arvestada ka võimaliku täiendava tasuga. Järelevalveaktides kajastati KOVi territooriumil asuvate hooldekodude teenuste hindu ning seda, kas kehtestatud piirmäär katab hoolduskulud. Näiteks Mustvee Vallavalitsuse hoolduskulu piirmäär oli järelevalve läbiviimise ajal kuni 570 eurot kalendrikuus ühe teenuse saaja kohta. Mustvee valla territooriumil tegutsevate hooldekodude kuised teenuste hinnad ja hoolduskulud olid järgmised:

- 1) Mittetulundusühing Avinurme Sotsiaal- ja Turvakeskus - kohatasu 1350 eurot ja hoolduskulu 600 eurot.
- 2) Mittetulundusühing Kääpa Hooldekeskus - kohatasu 1590 eurot ja hoolduskulu 795 eurot.
- 3) Sihtasutus Mustvee Tervis – tavakliendi kohatasu 1160 eurot, suure hooldusvajadusega kliendi kohatasu 1200 eurot; hoolduskulu mõlemal juhul 650 eurot.

Samuti oli täidetud SHS § 22¹ lõike 1 nõue - enne hooldereformi üldhooldusteenusel olnud inimeste abivajadus ja teenuse vajadus oli hinnatud ning määratud hoolduskulu, mõnel juhul ka tagasiulatuvalt (nt Antsla Vallavalitsuses). SHS § 22¹ lõike 5 kohaselt on KOVil kohustus tasuda osaliselt ka teenusesaaja majutus- ja toitlustuskulusid, kui tema sissetulek on madalam kui keskmine vanaduspension. Järelevalve käigus selgus, et väiksema sissetulekuga teenusesaajate osakaal üldhooldusteenuse saajatest oli suurim Valga vallas (43%), järgnesid Järva ja Antsla vallad (32%).

Järelevalveaktis tunnustati Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 28.03.2018 määruse § 24 lõikes 7 sätestatud sotsiaalametniku kohustust vaadata igal aastal hiljemalt 1. maiks läbi üldhooldusteenuse tasumise haldusaktid. Selle raames kontrollitakse teenusesaaja ja ülalpidamiskohustusega isikute majanduslikku olukorda ning teenuse vajalikkust. Korduv hindamine tagab, et abivajaja saab jätkuvalt sobivat teenust ning omavalitsuse eelarvet kasutatakse säästlikult, veendudes hoolduskulu summade shipärases kasutamises.

Mitmete kontrollitud omavalitsuse territooriumidel asusid ÜHT osutavad asutused, millest osades viidi SKA OJO järelevalve tööplaani kohaselt läbi riiklik järelevalve ÜHT osutamise üle. Ühe järelevalvetoiminguna küsitleti teenusele suunanud KOVide esindajaid, et selgitada, kas ja kuidas nad on kaasatud hooldusplaanide koostamisse. Vastustest selgus, et ametnikud hoiavad küll hooldekodudega ühendust ja vahetavad operatiivinfot, kuid ei osale otseselt hooldusplaanide koostamisel. Järelevalveaktides märgiti, et KOVi esindajate kaasamine hooldusplaanide koostamisse võib suurendada teenuse saajate rahulolu ning tõhustada hooldusteenuse osutamist. Kuna KOVi ametnikud on eelnevalt hinnanud ÜHT vajaduse ja selle põhjal asunud rahastama hoolduskulu, võib nende kaasamine hooldusplaanide koostamisse aidata paremini arvestada teenusesaaja vajadustega.

4. Asendushooldusteenuse järelvalve

Järelevalve käigus kontrollis SKA, kas asendushoolduse teenus vastab sotsiaalhoolekande seaduses (SHS), lastekaitseseaduses (LasteKS) ja nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele.

2024. aastal viidi läbi järelvalve neljas perekodus ning järelkontroll kolmes perekodus. Asendushooldusteenuse osutajatele ettekirjutusi ei tehtud. Ühes asutuses toimus ettekirjutuse täitmise järelkontroll.

4.1. Metoodika ja fookused

SKA püüdis järelvalvet teostades põhjustada teenuseosutajatele võimalikult vähe halduskoormust. Kuigi SKA-l on õigus nõuda dokumente ja teavet, ei küsitud asutustelt andmeid töötajate, teenusel olevate laste ja omanike kohta, kui need olid kättesaadavad riiklikest andmekogudest (nt SKAIS, STAR, MTR, TÖR, Äriregister).

Järelevalve subjektideks valiti asutused, kus SKA polnud varem järelvalvet teinud, samuti asutused, mille kontrollimise vajadusele viitas SKA laste heaolu osakonna asendushoolduse talitus.

Lisaks asenduskodu juhile, töötajatele ja teenusel viibivatele lastele küsitleti ka laste eestkostejasutusi. Küsitluste kaudu koguti tagasisidet teenuse isikukesksuse, tervikliku lähenemise ning töötajate pädevuse kohta.

2024. aastal viidi kõik järelvalved asendushooldusteenuse osutajate juures läbi ette teatamata, et saada võimalikult tõene pilt teenuse osutamise kvaliteedist.

Järelevalvete käigus pöörati tähelepanu laste omavahelistele suhetele ja kaasatusse pere toimimisse, lapse usaldusisiku olemasolule, töötajate traumateadlikule pädevusele, distsipliini tagamise meetoditele ning kaebuste lahendamise praktikatele. Kontrolliti ka teenuseosutaja hoolsuskohustuse täitmist majandustegevuse registri andmete alusel.

Asendushooldusel oleva lapse eestkostejasutusel on esmane kohustus seista lapse huvide eest. Järelevalve käigus kontrolliti, kas kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja külastab last vähemalt kaks korda aastas, kuidas ta hindab teenuse kvaliteeti ning kas ta täidab lapse huvidest lähtuvalt eestkostja rolli. Teenusel olevate lastega vesteldes selgitati, kas laps teab oma lastekaitsetöötaja kontaktandmeid ning kas tal on usalduslik suhe oma eestkostejasutuse esindajaga.

Asendushooldusteenuse järelvalves olid 2024. aastal fookuses järgmised SHS § 3 lõikest 2 tulenevad kvaliteedipõhimõtted:

Isikukesksuse kvaliteedipõhimõte

- Lapse põhivajaduste rahuldamine peresarnastes elutingimustes ning turvalise ja arengut toetava elukeskkonna loomine;
- Perevanema teadlik ja vastutustundlik vanemlik roll, mis toetab lapse arengut ja heaolu;
- Perepõhise elukorralduse tagamine, hõlmates perevanema rolli, kuuluvustunnet, igapäevaelu korraldust, stabiilset elurütmi ja lapse aktiivset kaasamist;
- Individuaalne lähenemine igale lapsele – eesmärkide seadmine, suunamine ja tuleviku planeerimine, sealhulgas teadlik ettevalmistus iseseisvaks eluks juba lapseas;

- Traumakogemusega lapse baasvajadus on usalduslik suhe täiskasvanuga, mis loob aluse turvatundele, koostöövalmidusele ja arenguvõimalustele. Seetõttu on oluline toetada usaldusisiku olemasolu ja aidata kaasa selle suhte hoidmisele.

Tervikliku lähenemise kvaliteedipõhimõte

- Traumakogemusega lapsele vajaduspõhiste tugiteenuste võimaldamine, et toetada tema arengut ja heaolu;
- Asutuses peab olema esmane hindaja ja toetaja, kes suunab lapse õigele spetsialistile ja koordineerib vajalikke teenuseid;
- Tugiteenuste rahastamine kas asutuse eelarvest (kulumudeli osa) või lepingupõhiselt, tagades nende pideva kättesaadavuse;
- Perevanema ja terapeudi koostöö, mis hõlmab igapäevaste harjutuste rakendamist ja terapeudi juhiste järgimist lapse toetamisel;
- Tugispetsialistide kaasamine asutuse meeskonda, et tagada järjepidev ja professionaalne tugi;
- Eestkostetasutuse aktiivne roll lapse heaolu tagamisel, sealhulgas regulaarne kontakt lapse ja perevanemaga, traumateadlik lähenemine ning vajalike spetsialistide kaasamine.

Töötajate pädevuse kvaliteedipõhimõte

- Töötajate värbamine vastavalt oskustele ja väärtustele, et tagada teenuse kvaliteet ja lapse vajadustele vastav tugi;
- Asutuse väärtuste ja eetikanormide selge määratlemine ja järgimine, mis suunab igapäevast tegevust ja otsuseid;
- Perevanema traumateadlikkus, sealhulgas vastavad läbitud koolitused ja kasutatavad meetodikad lapse toetamisel;
- Perevanema toetamine ja ressursid traumeeritud lastega töötamiseks, et tagada järjepidev hool ja areng;
- Regulaarne nõustamine, supervisioon, kovisioon ja tugiteenused, mis aitavad töötajatel säilitada motivatsiooni ja tagada professionaalse arengu.
- Motiveerimine ja arenguevestlused, et hoida töötajate pühendumust ja toetada nende professionaalset kasvu.

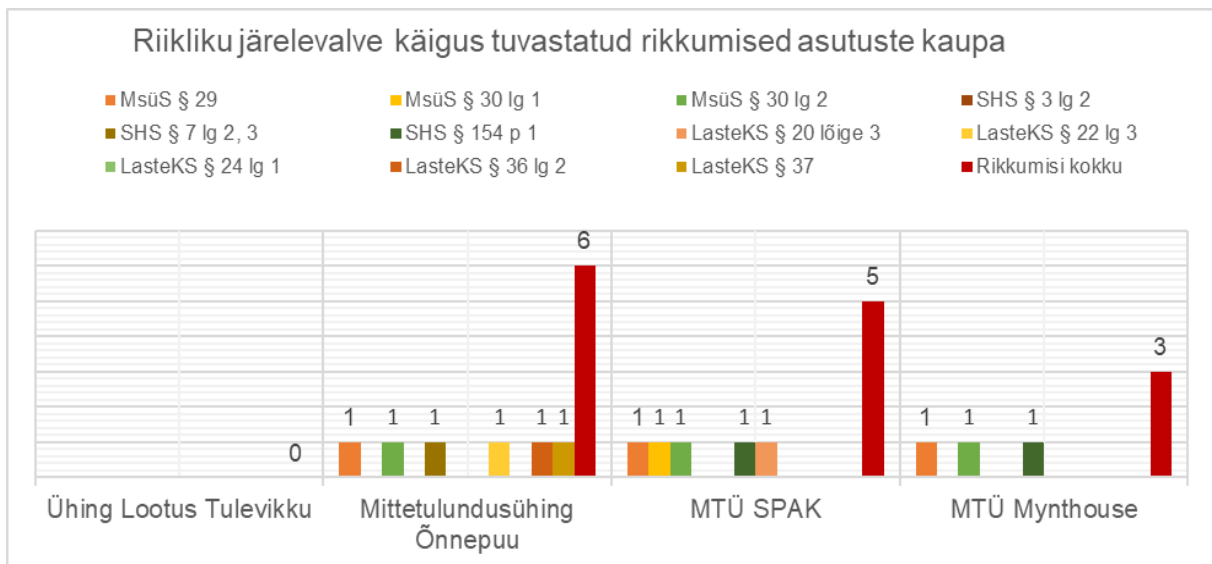
4.2. Järelevalvete tulemused

2024. aastal teostati neli riiklikku järelevalvet ja kolm järelkontrolli järgmistes asutustes: MTÜ Ühing Lootus Tulevikku, MTÜ Önnepuu, MTÜ SPAK (Sillamäe Pereasenduskodu) ja MTÜ Mynthouse.

MTÜs Asenduskodu Südamepaik viidi läbi ettekirjutuse täitmise kontroll.

Järelevalvete käigus tuvastati **neljas perekodus kokku 14 rikkumist:**

MTÜ Önnepuu - kuus rikkumist; MTÜ SPAK (Sillamäe Pereasendus kodu) - viis rikkumist; ja MTÜ Mynthouse - kolm rikkumist. MTÜs Ühing Lootus Tulevikku puudusi ei tuvastatud.

Tabel 4. Tuvastatud rikkumised asutuste kaupa.

- **Kolm teenuseosutajat** ei olnud täitnud ettevõtja hoolsuskohustust (MSÜS § 29) seosest tegevusloaga. Ettevõtja on majandustegevuse käigus kohustatud tagama majandustegevuse nõuete ja tegevusloa kõrvaltingimuste täitmise ning võtma viivitamatult meetmeid, kui avastatakse mittevastavus nõuetele või kõrvaltingimustele.
- **MTÜ SPAK** rikkus MSÜS § 30 lõiget 1, mille kohaselt peab ettevõtja loakohustusega tegevusala puhul teavitama majandushaldusasutust tegevusloa kontrolliesemega seotud asjaolude või kõrvaltingimuste muutmise kavatsusest. Teavitada tuleb vähemalt 30 päeva enne kavandatavat muutmist.
- **Kolmel teenuseosutajal** oli majandustegevuse üldandmete muutmise teade nõutud aja jooksul edastamata. Asendushooldusteenust osutasid isikud, kes ei olnud registreeritud MTRis (MSÜS § 30 lg 2). Tegevusloa omajal on kohustus teavitada tegevusloa väljaandjat tegevusloaga seotud asjaolude muutmise viivitamata, kuid hiljemalt viie tööpäeva jooksul. Samas olid MTRis andmed inimeste kohta, kes enam asutuses ei töötanud.
- **MTÜ Õnnepuu** ei olnud täitnud SHS § 7 lg 1 ja 2 nõudeid, mille kohaselt tuleb laste hoolekandeasutuse sisehindamine viia läbi vähemalt korra kolme aasta jooksul. Sisehindamise käigus hinnatakse lasteasutuse töökorraldust ja töökeskkonda ning tegevuste tulemuslikkust lapse õiguste ja heaolu tagamisel.
- **Kahes perekodus** tuvastati rikkumisi SHS § 154 p 1 täitmisel, mis sätestab sotsiaalteenuse osutaja tegevusloa kõrvaltingimusena maksimaalse lubatud teenusesaajate arvu.
- **MTÜ SPAK** rikkus LasteKS § 20 lõiget 3, mis sätestab, et lastekaitsetöötajana ja lapsega töötava isikuna töötamise piiranguid tuleb kontrollida enne töötaja tööle võtmist ja vähemalt kord 12 kuu jooksul. Teenuseosutaja ei olnud SKAle tõendanud, et ta on töötajate vastavust LasteKS § 20 nõuetele kontrollinud nii tööle võtmisel kui ka hilisemalt.
- **MTÜ Õnnepuu** rikkus LasteKS § 22 lõiget 3, mis ütleb, et last kasvatav ja lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse ilmnemisel otsima abi ja tegema koostööd lastekaitsetöötaja või teiste lapsega töötavate isikutega. Samuti rikkus teenuseosutaja

LasteKS § 36 lõiget 2, mille kohaselt peab lasteasutuses viibival lapsel olema tagatud arvamuse avaldamise ja kaebuse esitamise võimalus.

4.3. Järelevalves tehtud tähelepanekud ja teenuseosutajatele antud soovitused

SKA tegi 2024. aastal läbiviidud järelevalvete põhjal järgmisi tähelepanekuid ning esitas soovitusi:

- Lähtuda edaspidises töös LasteKS § 20 lõikest 3, mille kohaselt peab **lapsega töötamist võimaldav isik või vastava tegevusloa väljastaja kontrollima**, et isik vastab käesoleva paragrahvi lõigetes 1–2 sätestatud piirangutele nii tööle võtmisel kui ka tegevusloa väljastamisel. Kui teavitust isiku karistusandmete muutumise kohta ei edastata automaatselt, on lapsega töötamist võimaldav isik kohustatud kontrollima lapsega töötava isiku vastavust nõuetele vähemalt kord 12 kuu jooksul. Juriidilise isiku puhul peab nõuete täitmise tagama juriidilise isiku seaduslik esindaja, kes võib selle kohustuse edasi delegeerida. Kui kohustuse täitmine on edasi delegeeritud, vastutab selle eest isik, kellele ülesanne on antud.
Lapsega töötava isiku vastavuse regulaarse kontrollimise tähtaja kulgemist arvestatakse alates 1. jaanuarist 2023.
- **Ajakohastada ning korrastada** asutuse kodulehel olevad kontaktid ja dokumendid.
- **Vaadata üle ja korrigeerida** asutuse kaebuste ja ettepanekute esitamise kord. SKA soovib täiendada menetluskorda, lisades sinna ka Sotsiaalkindlustusameti ja Terviseameti kontaktandmed.
- **Suunata suuremat tähelepanu** usaldussuhte loomisele ja hoidmisele perevanematega. Lapsed ei tunne alati, et perekodus töötavad inimesed on siiralt huvitatud nende tegemistest, mõtetest ja heaolust.
- Teha vajadusel **lastele täiendavat selgitustööd** ning anda täpsemaid juhiseid selle kohta, kuidas iseseisvalt ja sõltumatult võtta ühendust last kasvatava isiku, rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgse kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja või õiguskantsleriga, et esitada arvamusi ja kaebusi perekodu tegevuse kohta.
- **Peresarnaste tingimuste loomiseks** kaasata kõik pereliikmed igapäevase toidumenüü ja tegevuste kavandamisse ning kodu- ja majapidamistöödesse. See aitab lastel ja noortel omandada eluks vajalikke oskusi, tutvuda tööohutuse põhimõtetega ning valmistuda iseseisvaks eluks.
- Teha **tihedamat koostööd kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajatega** ning tagada laste tervislikust seisundist lähtuvad vajaduspõhised tugiteenused. Kaasata perekodu toimimisse tugispetsialiste, et pakkuda lastele vajalikku toetust ja arendada nende heaolu.
- Tagada, et kõik **perevanemad osalevad SKA korraldatud traumateadliku perevanema koolitusel**. Alates 1. jaanuarist 2023 viib asendushoolduse valdkonna koolitusi (PRIDE) läbi SKA laste heaolu osakonna asendushoolduse talitus.
- Perekodu veebilehel laste tegemisi kajastades tuleb **tagada**, et lapsed ei ole fotodel äratuntavad, et kaitsta nende privaatsust ja õigusi.
- Tagada asendushooldusel olevatele lastele **võimalused eesti keele omandamiseks** ning pakkuda aktiivseid tegevusi eestikeelses keskkonnas. Riigikeele oskus on vene emakeelega laste iseseisvumisel ja tuleviku planeerimisel kriitilise tähtsusega. Kui perevanemad ei valda eesti keelt, tuleb leida alternatiivseid viise keeleõppe toetamiseks.

2024. aastal viidi MTÜdes Mynthouse, SPAK ja Önnepuu läbi järelevalve **järelekontrollid**. SKA kontrollis, kas varasemad puudused on kõrvaldatud, ning tuvastas, et kõik nõuded on täidetud. Seetõttu lõpetati järelevalvemenetlused.

MTÜs Asenduskodu Südamepaik viidi läbi **ettekirjutuse täitmise kontroll**. Varasem ettekirjutus puudutas lapse hooldamise, kasvatamise, arendamise ja turvalisuse tagamist (SHS § 45¹² lg 1 p 1) ning kohustust reageerida lapse abivajadusele ja teha koostööd lastekaitsetöötajatega (LasteKS § 22 lg 3). Kontrolli käigus kinnitati, et puudused on kõrvaldatud, ning menetlus lõpetati.

2024. aasta detsembris algatas SKA **järelevalvemenetluse** Koeru Perekodus. Selle tulemused avaldatakse 2025. aasta asendushooldusteenuse järelevalve kokkuvõttes.

5. Järelevalve kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö üle

2024. aasta kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö järelevalvete planeerimisel kasutati SKA arendusosakonna analüütikutega koostöös välja töötatud KOV lastekaitse ohuprognosi. Lisaks saadi järelevalvete läbiviimiseks sisendit SKAle saadetud märgukirjadest. Aasta jooksul viidi läbi ka üks juhtumipõhine järelevalve.

Lastekaitse järelevalve algatati 28 kohalikus omavalitsuses: Otepää, Tõrva, Rõuge, Kanepi, Märjamaa, Paide, Kose, Lääne-Nigula, Muhu, Rakvere, Jõhvi, Saaremaa, Lüganduse, Kohila, Haljala, Rapla, Elva, Saarde, Kadrina, Võru, Kambja, Põhja-Pärnumaa, Valga ja Põlva vallavalitsuses ning Narva-Jõesuu, Sillamäe ja Haapsalu linnavalitsuses ning Narva Linna Sotsiaalabiametis. Juhtumipõhine järelevalve viidi läbi Pirita ja Kesklinna Linnaosa Valitsuses.

Ettekirjutuste täitmist kontrolliti kümnes omavalitsuses: Peipsiääre, Jõgeva, Põhja-Sakala, Mulgi, Hiiumaa, Kastre, Otepää Vallavalitsuses ning Maardu ja Loksa Linnavalitsuses ning Narva Linna Sotsiaalabiametis. Neist seitsmes KOVis oli ettekirjutus täidetud tähtaegselt.

Lisaks viidi **lastekaitsetöö järelkontroll läbi kuues omavalitsuses:** Hiiumaa, Raasiku, Vinni, Tõrva, Kehtna ja Rõuge vallavalitsuses. Raasiku ja Kehtna vallavalitsused ei olnud kõrvaldanud aktis tuvastatud puudusi, mistõttu SKA pidas vajalikuks koostada ettekirjutuse. Nendes kahes omavalitsuses kontrollitakse ettekirjutuse täitmist 2025. aastal. Samuti ei olnud Vinni ja Rõuge vallavalitsused järelkontrolli ajaks puudusi kõrvaldanud, kuid kuna neis omavalitsustes olid lastekaitsetöötajad vahetunud vahetult enne järelkontrolli või selle ajal, määras SKA uue järelkontrolli aja 2025. aastasse. Samuti soovitati uutel lastekaitsetöötajatel aktiivselt kasutada SKA lastekaitsejuhtumite nõustamist.

5.1. Järelevalve metoodika ja fookused

Kõikides järelevalvetes analüüsiti lastekaitse juhtumite menetlemist, tutvuti STAR keskkonnas olevate materjalidega ning vajadusel ka pabertoimikutega, mida kasutavad vaid vähesed kohalikud omavalitsused. Intervjuud viidi läbi lastekaitsetöötajate, sotsiaalosakonna juhtide ning vastutavate abilinnapeade või abivallavanematega. Lisaks küsitleti KOVide koostööpartnereid, et saada ülevaade lastekaitsetöö ja võrgustikutöö kvaliteedist. Samuti kontrolliti, kas töölt lahkunud lastekaitsetöötajate juhtumid on korrektselt üle antud uutele spetsialistidele.

2024. aasta järelevalve keskendus lähisuhtevägivalla (LSV), sealhulgas MARAC juhtumite lahendamisele, samuti kontrolliti lastekaitsetöötajate hariduse ja kvalifikatsiooninõuete täitmist. Järelevalves hinnati lastekaitsetöö korraldust KOVides, sealhulgas ennetustöö tingimusi, teenuste kättesaadavust ja koostööd võrgustikupartneritega. LSV juhtumite lahendamise kohta küsiti tagasisidet ka koostööpartneritelt.

Kontrolliti lastekaitsetöötajate vastavust Lasteks §des 19 ja 20 sätestatud nõuetele.

Eraldi tähelepanu pöörati STAR süsteemis algatatud juhtumitele, mille menetlemine oli pooleli jäänud pärast lastekaitsetöötaja lahkumist ametist. Kontrolliti, kas sellised juhtumid võttis uus töötaja üle. Juhtumite lõpetamata jätmise viitas võimalikule olukorrale, kus laps või pere ei saanud vajalikku toetust ja abi.

5.2. Järelevalves tuvastatud rikkumised ja tehtud ettekirjutused

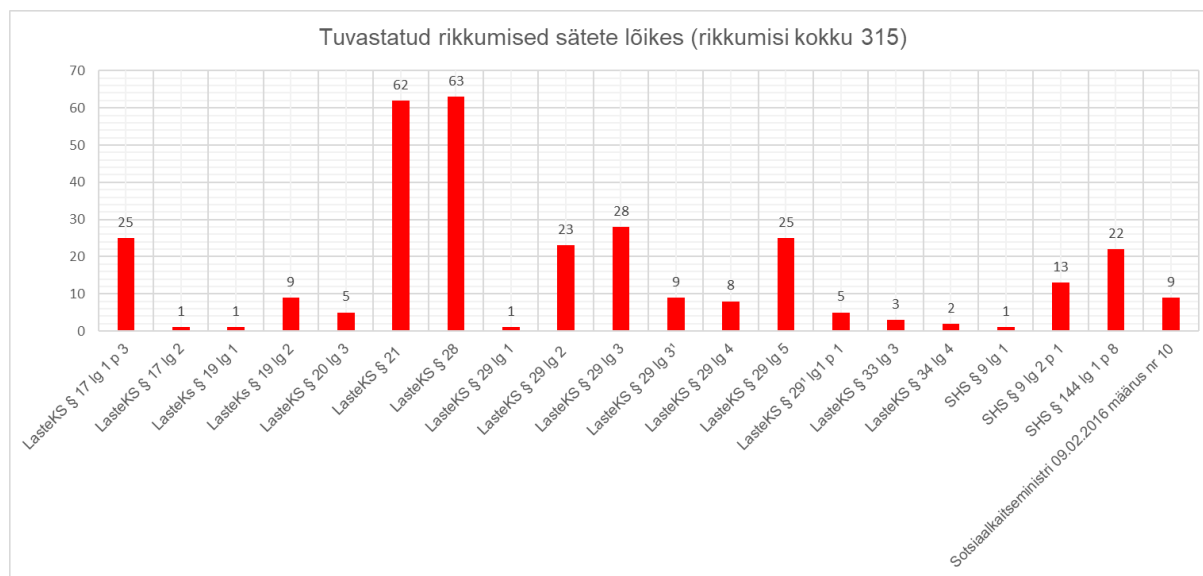
KOV lastekaitsetöö järelevalves tuvastati 315 seadusest tulenevate nõuete rikkumist. Peamised puudused olid seotud järgmiste valdkondadega:

- **Lapse huvide väljaselgitamine** – puudused ilmnisid 25 järelevalves (Lasteks § 21);

- **Lapse abivajaduse hindamine** – abivajadus ei olnud hinnatud või ei vastanud hindamine seaduse nõuetele (LasteKS § 17 lg 1 p 3 ja § 28). Puudused esinesid kõigis kontrollitud KOVides;
- **Võrgustikutöö rakendamine** – lapsele abi osutamisel ei kaasatud vajalikke spetsialiste ega järgitud juhtumikorralduse põhimõtteid;
- **Juhtumikorralduse otsuse tegemine** – pärast abivajavast lapsest teada saamist ei otsustatud 10 päeva jooksul juhtumi korralduse alustamist või mittealustamist;
- **Lapse arvamuse selgitamine ja dokumenteerimine** – lapse arvamust ei olnud uuritud ega kirja pandud (LasteKS § 29 ja SHS § 9). Puudused esinesid kõigis kontrollitud KOVides;
- **Andmete kandmine STARi** – puudusi esines abivajava lapse juhtumite, menetlustoimingute ja kohtulahendite registreerimisel (SHS § 144 lõige 1 punkt 8). Puudused tuvastati 21 KOVis;
- **Lastega töötamise piirangu kontrollimine** – viies KOVis ei olnud kontrollitud, kas isikul on kehtiv lastega töötamise piirang (LasteKS § 20 lg 3).

Lastekaitsetöötaja ei vastanud seadusest tulenevatele nõuetele (LasteKS § 19) üheksas kontrollitud omavalitsuses. Otepää, Märjamaa, Lääne-Nigula, Jõhvi ja Rapla Vallavalitsuse ning Narva-Jõesuu ja Haapsalu Linnavalitsuse ning Narva Linna Sotsiaallabi ameti ei olnud lastekaitsetöötaja(te)l tähtajaks omandatud sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. SKA koostas nendele omavalitsustele ettekirjutuse ning lisas hoiatuse sunniraha rakendamise kohta, kui rikkumist ei kõrvaldata. Haljala Vallavalitsus korraldas nõuetele vastava lastekaitsetöötaja leidmiseks avaliku konkursi, kuid 2025. aasta jaanuari seisuga on lastekaitsetöötaja ametikoht veel täitmata.

2024. aastal kontrolliti varasemalt tehtud ettekirjutuste täitmist Peipsiääre, Jõgeva, Põhja-Sakala, Mulgi, Hiiumaa ning Otepää Vallavalitsuses ja Narva Linna Sotsiaallabi ametis. Enamik omavalitsusi täitis ettekirjutuse ettenähtud tähtajaks. Jõgeva Vallavalitsus täitis ettekirjutuse täielikult pikendatud tähtaja jooksul. Põhja-Sakala Vallavalitsus ei täitnud ettekirjutust aga ka pikendatud tähtajaks.

Tabel 5. Tuvastatud rikkumised sätete lõikes. *§ 21 ja § 28 rikkumisteks on loetud kokku nimetatud §de erinevate sätete rikkumised.

5.3. SKA tähelepanekud KOVidele

- **Kohalik omavalitsus (KOV) peab tagama**, et abivajav laps saab pidevat ja järjepidevat abi, mis lähtub tema parimatest huvidest. Juhtumi menetlemine ja selle üleandmine peab toimuma nii, et abi osutamine oleks süsteemne, järjepidev ja vastaks seadusele.
- **Lapsele või perele määratavad abinõud** (välja arvatud toimetulekutoetus, annetatud toiduabi, hooldajatoetus, matusetoetus ja ajutise kaitse saajatele mõeldud UA üürihüvitis) tuleks STARis rakendada ühe juhtumimenetluse kaudu. See tähendab, et abivajaduse hindamine ja tegevuskava peavad olema koostatud ja ajakohastatud ühes menetluses. Sellisel juhul on kogu oluline teave lapse vajaduste ja talle määratud teenuste kohta ühes kohas ning hõlpsasti kättesaadav.
Alates 1. aprillist 2023 kehtib LasteKS § 29 lõige 3¹, mis sätestab, et kui KOV saab teada lapsest, kelle vanem/hooldaja on hädaohus olev täisealine perevägivalla ohver (ohvriabi seaduse § 9 lõige 2 tähenduses), peab KOV algatama lapsele abi osutamiseks juhtumikorralduse ning tegema koostööd SKA ja teiste täisealise ohvri abistavate asutustega. Seetõttu on MARAC võrgustikutöö rakendamisel abivajava lapse juhtumikorraldajaks lastekaitsetöötaja, kelle ülesanne on tagada, et kõik toimingud, mis tulenevad LasteKSist ja SHSist (sh SHS § 144 lõige 1 punktid 8 ja 10) ning kõik MARAC koosolekul kokkulepitud tegevused oleksid ellu viidud ja korrektselt STARi kantud.
- Tingimuste loomine lastekaitsetöö tegemiseks tähendab, et lastekaitsetöötajatel peab olema võimalus täita ja järgida kõiki seadusest tulenevaid nõudeid. See hõlmab nii ennetustööd kui ka juhtumikorraldust, milleks tuleb tagada sobiv töökorraldus ja vajalikud ressursid. Kohalikud omavalitsused saavad ise otsustada, kuidas nad oma haldusterritooriumil lastekaitsetööd korraldavad. Samas seab seadus nende otsustusõigusele piirid – LasteKSis ja SHSis on kehtestatud selged nõuded ja kohustused, mida omavalitsused ja lastekaitsetöötajad peavad järgima
- Lapse huvide väljaselgitamine on oluline, et ühiskond tervikuna arvestaks lapse õiguste ja vajadustega. Kuna lapsed on täiskasvanutega võrreldes haavatavamad, sõltuvad rohkem teistest ning neil on vähem oskusi ja võimalusi oma seisukohti väljendada, peavad kõik lapsega seotud otsuseid langetavad isikud pöörama erilist tähelepanu lapse huvidele. Oluline on, et iga otsus tehakse põhjaliku kaalutlemise tulemusena, lähtudes sellest, mis on lapse jaoks kõige parem
- Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada, et lapsele ei pakuta lihtsalt kohaliku omavalitsuse olemasolevaid ja kergesti kättesaadavaid teenuseid, vaid tehakse kindlaks tema tegelikud vajadused ning leitakse neile kõige sobivamad lahendused.
- Võrgustikutöö rakendamine aitab tagada, et lapse ja tema perekonna toetamine ei piirdu vaid ühe valdkonnaga, vaid kaasab erinevaid spetsialiste, kelle koostöö tagab parima võimaliku abi. Millised spetsialistid konkreetsesse juhtumisse kaasata, sõltub lapse abivajadusest ja juhtumi eripärast.
- Lastega töötamisel on oluline kuulata ja arvestada nende arvamusega. Kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse tähelepanuta või tõlgendab seda valesti, võib see viia ekslike otsusteni. Seetõttu peab lapse abivajaduse hindamine, arvamuse väljaselgitamine ja dokumenteerimine olema põhjalik ning läbiviidavad vestlused selgelt eesmärgistatud ja analüüsitud. Neid tegevusi ei tohi teha pealiskaudselt ega jätta üldse tegemata. See tagab, et lapse arvamus on abistamise protsessis arvesse võetud ning on otseselt seotud LasteKS § 21 põhimõttega, mis nõuab lapse huvidest lähtumist.

- Tegevuskavasse lisatud abimeetmed peavad olema selgelt eesmärgistatud ja toetama otseselt lapse abivajaduse lahendamist. Kui meetmed ei ole tõhusad, ei pruugi need lapse olukorda parandada. Seetõttu on oluline tegevuskava täitmist pidevalt jälgida, hinnata selle tulemuslikkust ning vajadusel teha vahehindamisi ja täpsustada seatud eesmäärke.
- STARis on oluline kinnitada nii lapse abivajaduse hindamine kui ka tegevuskava. Kui juhtumiplaan jääb kinnitamata, ei ole seda võimalik vanemale edastada. Juhtumiplaani eesmärk on anda terviklik ülevaade lapse heaolu mõjutavatest eluvaldkondadest, tuvastada võimalikud riskid ja kaitsetegurid ning määrata tegevused riskide vähendamiseks. Lapsevanemale on tähtis teada, kuidas hinnatakse pere toimetulekut ning milliseid ootusi ja samme tuleb astuda koos lastekaitsetöötajaga või iseseisvalt, et tagada lapse heaolu.

Lastekaitsetöö paremaks korraldamiseks soovitas SKA:

- **Analüüsida** lastekaitsetöötajate **töökorraldust**, et tagada nende võimekus täita lastekaitsetööle kehtivaid nõudeid.
- Keerulisemate juhtumite korral **taotleda SKA laste heaolu osakonnalt nõustamist**, et saada abi lapse abivajaduse hindamisel, leida sobivaid teenuseid ning rakendada tõhusaid meetmeid lapse heaolu tagamiseks.
- Lähida tasuta lähisuhtevägivalla (LSV) juhtumite lahendamise e-kursus Digiriigi Akadeemia keskkonnas.

6. Lapsehoiuteenuse järelevalve

Majandustegevuse registri (MTR) andmetel oli seisuga 03.01.2025 kehtivaid lapsehoiuteenuse tegevuslubasid kokku 371. Aasta jooksul väljastati 25 uut tegevusluba, samas kui 27 lapsehoiuteenuse osutajat lõpetasid oma tegevuse erinevatel põhjustel. 2024. aastal kontrolliti 371 teenuseosutajast kahte, viidi läbi kuus järelkontrolli ning kaheksa ettekirjutuse täitmise kontrolli. Kuna kontrollide arv oli suhteliselt väike, ei ole võimalik teha üldistusi lapsehoiuteenuse kvaliteedi kohta riigis tervikuna.

6.1. Metoodika

Sotsiaalkindlustusameti (SKA) fookus lapsehoiuteenuse järelevalves on teenuse vastavus tegevusloa kontrolliesemele ja kõrvaltingimustele. Kontrollimisel keskendutakse järgmistele aspektidele:

- **Lapsehoidjate kvalifikatsioon** – kas teenust vahetult osutavad isikud vastavad seadusest tulenevatele nõuetele;
- **Laste arv** – kas tegevuskohas teenust saavate laste arv vastab tegevusloal lubatud maksimaalsele laste arvule, kellele tohib samal ajal teenust osutada;
- **Lapsehoidjate arv** – kas lapsi hoiab piisav arv lapsehoidjaid, et tagada laste turvalisus ja kvaliteetne teenus;
- **Tegevusloa andmete vastavus tegelikkusele** – kas majandustegevuse registris registreeritud tegevusloa andmed kajastavad tegelikku olukorda (ettevõtja hoolsuskohustus).

6.2. Järelevalve tulemused

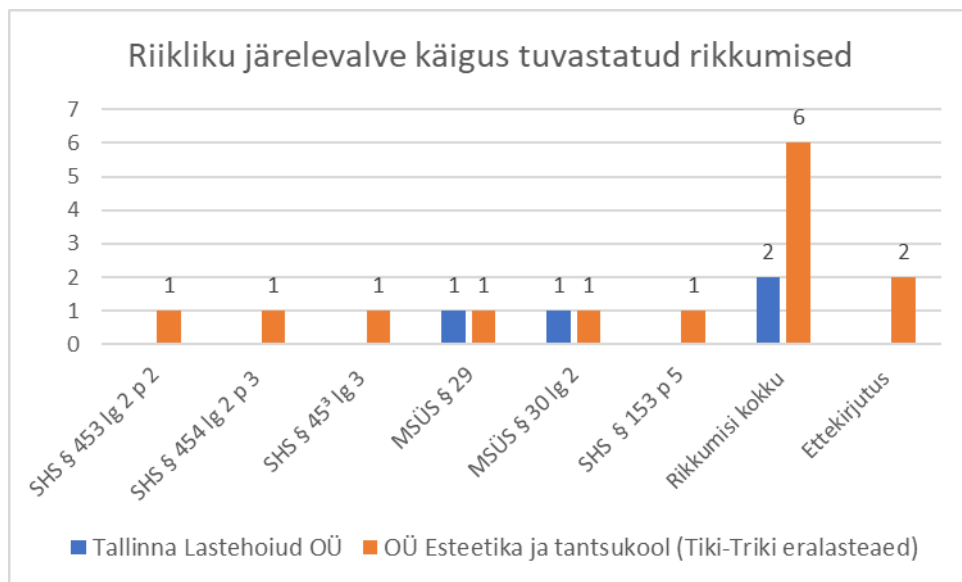
2024. aastal viis SKA läbi kaks lapsehoiuteenuse järelevalvet - Tallinna Lastehoiud OÜ, Osaühing ESTEETIKA JA TANTSUKOOL. Paikvaatlused toimusid etteteatamata, et tuvastada võimalikke rikkumisi reaalses teenuse osutamise olukorras. Paikvaatlustel osalesid ka Terviseameti (Tallinn) ja kohaliku omavalitsuse (Rakvere) esindajad.

Järelevalve käigus tuvastati kokku kaheksa rikkumist, millest tulenevalt tehti ühele teenuseosutajale ettekirjutus. Ettekirjutus koostati MSÜS § 29, MSÜS § 30 lg 2, SHS § 453 lg 2 p 2 ning SHS § 153 p 1 ja 5 sätestatud nõuete mittetäitmise tõttu.

Tuvastatud rikkumised:

- **Hoolsuskohustuse rikkumine:** Teenuseosutaja ei täitnud majandustegevuse teostamise hoolsuskohustust vastavalt MSÜS § 29;
- **Tegevusloa andmete uuendamata jätmine:** Teenuseosutajad ei teavitanud viie tööpäeva jooksul tegevusloa andmete muutustest. Seetõttu olid tegevusloal jätkuvalt isikud, kes enam lapsehoidjana ei töötanud, ning uued töötajad, kes lastega vahetult tegelesid, polnud tegevusloale kantud, mistõttu nende vastavus seaduse nõuetele oli kontrollimata (MSÜS § 30 lg 2);
- **Ebapiisav lapsehoidjate arv:** Laste arv ületas lubatud piirmäära lapsehoidjate arvu kohta (SHS § 453 lg 2 p 2);
- **Aegunud esmaabikoolitused:** Lapsehoidjate esmaabikoolitused olid aegunud või ei vastanud nõutud 16-tunnisele mahule (SHS § 45⁴ lg 2 p 3);

- **Laste arvestamise nõuete eiramine:** kui teenusel on üle viie lapse, tuleb arvestada alla 3aastased ja sügava ning raske puudega lapsed kahe lapse eest, mistõttu lapsehoidjaid oli laste arvu arvestades liiga vähe (SHS § 45³ lg 3);
- **Lastega töötavate isikute taustakontrolli tegemata jätmine:** Lastekaitseaduse § 20 kohaselt tuleb lastega töötavate isikute karistusregistri kontrolli teostada vähemalt kord aastas ja alati enne uue töötaja tööle asumist. Kontrolli regulaarse läbiviimise tähtaja kulgemist arvestatakse alates 01.01.2023.

Tabel 6. Järelevalve käigus tuvastatud rikkumised.

Järelkontroll

2024. aastal viidi läbi järelkontroll kuue lapsehoiuteenuse osutaja üle (Laste Hoolekande Asutus Lootus, Sootäht OÜ (Susapusa lastehoid), Mittetulundusühing EDU VALEM, Ridiradiralla OÜ, OÜ COOLDAY, Mõmmipesa lastehoid OÜ). Järelkontrolli käigus hinnati, kas teenuseosutaja kõrvaldas järelevalve aktis märgitud rikkumised ning hinnati teenuse vastavust nõuetele. Viis teenuseosutajat olid puudused kõrvaldanud ja järelevalve menetlus lõpetati. Üks teenuseosutaja ei olnud rikkumisi kõrvaldanud, mistõttu tehti ettekirjutus koos sunniraha nõudega.

Ettekirjutuse kontroll

2024. aastal kontrolliti ettekirjutuse täitmist kaheksas asutuses (OÜ REXAM GRUPP, Rakvere Eragümnaasiumi Hariduskogu, MTÜ Roosiõis, OÜ Forsitis, OÜ Fortuna, OÜ COOLDAY, OÜ SATIRMO, Mõmmipesa lastehoid OÜ). Tähtaegselt oli ettekirjutuse täitnud neli asutust. Täitmata või osaliselt täidetud ettekirjutuste puhul määrati teenuseosutajatele sunniraha kolmel korral (OÜ REXAM GRUPP üks kord ja OÜ COOLDAYle kahel korral). Uus tähtaeg rikkumise kõrvaldamiseks määrati viiel korral.

Näiteid menetlustoimingutest lapsehoiuteenuse järelevalves

OÜ COOLDAY lapsehoiuteenuse järelevalve jooksul (21.08.2023-18.11.2024) viidi läbi 57 toimingut, mis hõlmasid ettekirjutuse täitmise kontrolli, korduvat sunniraha määramist, info

vahendamist ja paikvaatlusi kahes majas kokku viiel korral. Viimane paikvaatlus kestis vaid 30 sekundit ja keskendus laste ja lapsehoidjate suhtarvu kontrollile.

2025. aasta uuendused

Alates 01. jaanuarist 2025 muutus alushariduse korraldus ning lastehoiud ja lasteaiad seotakse terviklikuks teenuseks ([Haridus- ja Teadusministeerium 2024](#)). Lapsehoiuteenus sotsiaalteenusena jääb alles vaid suure hooldus- ja abivajadusega lastele. Senised lapsehoiuteenuse pakkujad peavad Sotsiaalkindlustusametit teavitama oma tegevuse jätkamise otsusest 1. märtsiks 2025.

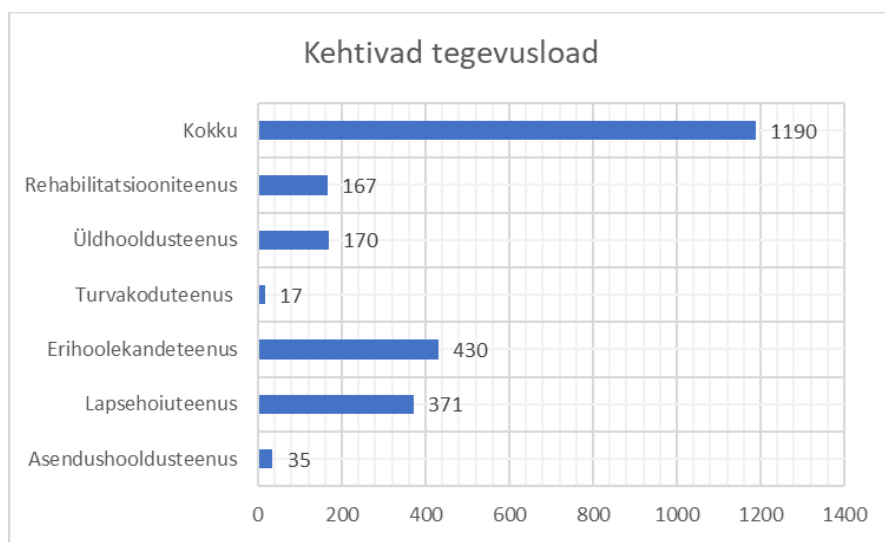
Muutuvad ka kvalifikatsiooninõuded. Direktoril peab olema magistrikraad, lapsehoidjal vähemalt lapsehoidja kutse 4. tase. Abiõpetajal peab olema vähemalt keskharidus ja lapsehoidja kutse või pedagoogilised kompetentsid ja eesti keele oskus nõutud tasemel.

7. Kokkuvõte majandustegevuse registri toimingutest seisuga 31.12.2024

Majandustegevuse registris (MTR) tehti vahemikus 31.12.2022 – 31.12.2024 kokku 5006 sotsiaalteenuste tegevuslubadega seotud toimingut. Muudatused olid järgmised:

- **Asendushooldusteenuse tegevuslubade arv** vähenes **2 võrra**.
- **Rehabilitatsiooniteenuse tegevuslubade arv** jäi muutumatuks.
- **Lapsehoiuteenuse tegevuslubade arv** kasvas **6 võrra**.
- **Erihoolekandeteenuse tegevuslubade arv** kasvas **8 võrra**.
- **Turvakoduteenuse tegevuslubade arv** kasvas **1 võrra**.
- **ÜHT (üldhooldusteenuse) tegevuslubade arv** kasvas **7 võrra**.

Tabel 7. Kehtivad tegevusload seisuga 31.12.2024 teenuste lõikes.

Majandustegevuse registri kaudu informeeritakse teenuseosutajaid.

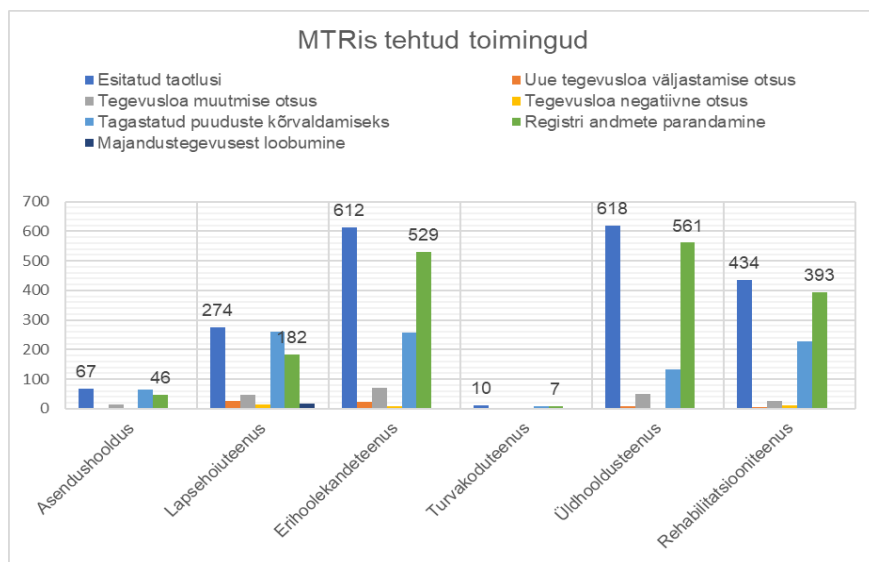
Teenus	Teavituskirjade sisu	Aeg
ÜH	SKA teabepäevade kutse üldhooldusteenuse osutajatele	jaanuar 2024
ÜH	Terviseamet: Viiruste ennetamise infotunni teavitus	veebruar 2024
SRT	Rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistide haridusnõuete teavituse kiri	juuni 2024
ÜH	Tervisekassa: Gripivaktsiini ja vaktsineerimise infokiri Konverentsi kutse „Suuhooldus hooldekodus“	September 2024

7.1. SKA toimingud tegevuslubade menetlemisel

Toimingud, mida SKA teeb tegevuslubade menetlemisel:

- esitatud taotluste kontrollimine;
- taotluste tagastamine puuduste kõrvaldamiseks;

- registriandmete parandamine;
- uue tegevusloa väljastamine;
- üldõigusjärglasele tegevusloa üleandmine ja majandustegevusest loobumise kinnitamine.

Tabel 8. MTRis tehtud toimingud.

7.2. Teenuste liikide omapäradest

Erihoolekandeteenus

Alates 01.05.2022 muutusid tegevusjuhendaja haridusnõudeid vastavalt sotsiaalkaitseministri määrusele nr 38. Selle kohaselt võib tegevusjuhendajana töötada isik, kellel on vähemalt keskharidus ja kes on läbinud 40-tunnise tegevusjuhendaja baaskoolituse.

MTRi automaatteavitus saadab teenuseosutajale teate, kui tegevusjuhendaja sisestamisest tegevusloale on möödunud kaks aastat, kuid ta ei ole koolitusnõudeid täitnud. 2024. aasta juulis sai kõigil erihoolekandeteenuste osutajate tegevusjuhendajatel esimene koolitusnõude kaheaastane periood täis, mistõttu on teatiseid koolitusnõuete mittetäitmise kohta muutunud pea igapäevasteks.

Teenuseosutajale on teavitus aga ootamatu. See on kaasa toonud väga palju päringuid ja selgitusi nii e-kirja teel kui telefonitsi. Kasvanud on ka tegevuslubade muutmise taotluste tagasisaatmised - kui 2023. aastal saadeti tagasi 12,6%, siis 2024. aastal 17,2%.

Rehabilitatsiooniteenus

Rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistide, eelkõige logopeedide hariduse ja kvalifikatsiooni osas on tekkinud mitmeid küsimusi. Kehtivate nõuete kohaselt peab rehabilitatsioonimeeskond koosnema vähemalt kolmest spetsialistist, kusjuures logopeedil peab olema kutseeaduse alusel antud logopeedi kutse, riiklikult tunnustatud kõrgharidus logopeedias või sellele vastav kvalifikatsioon. Eesti Logopeedide Ühing algatas suvel arutelu välisriigis omandatud logopeedi kvalifikatsiooni osas. Aruteluringi kaasati Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium, Eesti ENIC/NARIC Keskus, Haridus- ja Noorteamet, Keeleamet, Tallinna Ülikool, Terviseamet ja SKA.

Juunist septembri keskpaigani toimunud neljal arutelul ei jõutud lõpliku otsuseni. Tekkinud on olukord, kus Eestis võib ennast logopeediks nimetada isik, kes ei oma sisulises mõttes logopeedi väljaõpet või on selle omandanud vaid osaliselt. Vormiliselt on justkui kõik korras,

ent see võib olla reaalseks ohuks inimese elule ja tervisele. Teine küsimus on välismaal hariduse omandanud spetsialistide keeleoskus. Keeleoskust ei kontrollita enne tegevusloa väljastamist ning ainus viis on pärast probleemide ilmnemist pöörduda Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametisse või Keeleametisse.

Lapsehoiuteenus, asendushooldusteenus ja rehabilitatsiooniteenus

Alates 01.10.2022 on LasteKS § 20 lõikega 1 ja 11 kehtestatud kohustus kontrollida lapsega töötava isiku karistatust nii Eestis kui ka välisriigis. See on pannud keerulisse olukorda nii teenuseosutajad kui ka tegevuslubade menetlejad, kuna „välisriigi“ mõiste on laialivalguv ja ning vajalike andmete kättesaamine peaaegu võimatu.

Lapsehoidjatele tekitab segadust SHS § 45⁴ lõike 2 punkt 3, mille kohaselt peab lapsehoidja läbima vähemalt 16-tunnise esmaabikoolituse viimase 36 kuu jooksul.

7.3. Teenuseosutajate levinumad puudused MTRi toimingute tegemisel

- **Ettevõtja hoolsuskohustuse unustamine** - majandustegevusega seotud andmete muutmisest ei teavitata majandushaldusasutust viivitamata ehk viie tööpäeva jooksul;
- **Ebatäpsed haridusandmed** - andmed on valed, andmeväljad on poolikult täidetud, välismaal omandatud hariduse puhul pole lisatud ENIC/NARIC hinnangut, märkimata jääb tervisetõend;
- **Tegevuskohtade hindamise puudumine** - puuduvad Pääste- ja Terviseameti hinnangud ruumidele;
- **Rehabilitatsiooniteenuse** osutamisel ei kontrollita tervishoiutöötajate registri kannet, kuid isik lisatakse siiski spetsialistina meeskonda.

SKA tähelepanek tegevuslubade menetlemisel

Erihoolekandeteenuse osutamisel on sageli lisatud üks ja sama inimene mitme erineva teenuse osutamise tegevusloale. Eraldi tegevusload on näiteks igapäevaelu toetamise teenus, sealhulgas ka päeva- ja nädalahoid, kogukonnas elamise teenus, toetatud elamise teenus, töötamise toetamise teenus, ööpäevaringne erihooldus ka kohtumäärusega ning teenused sügava- ja liitpuudega isikutele.

SHS sätestab, et igapäevaelu toetamise teenuse, kogukonnas elamise teenuse, toetatud elamise teenuse ja töötamise toetamise teenuse puhul peab teenuseosutaja tagama ühe täistööajaga tegevusjuhendaja iga kümne teenuse saaja kohta. Samuti on SHS-is määratletud miinimumtundide arv, mille täitmist on teenuseosutaja kohustatud jälgima ja dokumenteerima. Nende nõuete järgimine on oluline teenuse kvaliteedi tagamiseks ja teenusesaajate vajadustele vastava toe pakkumiseks.

Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus

Jätkuvalt äratub tähelepanu hoolduspersonali jaotumine eri tegevuskohtadesse. On esinenud juhtumeid, kus teenuseosutaja, kellel on tegevusluba mitmes maakonnas tegutsemiseks, on ühe ja sama hooldustöötaja märkinud ettevõtte erinevatesse tegevuskohtadesse, näiteks Rapla, Järva ja Lääne-Viru maakonda. See tekitab küsimusi, kas hooldustöötaja tegelik töökoormus ja füüsiline kohalolek vastavad nõuetele ning kas teenusesaajad saavad neile ette nähtud mahus ja kvaliteediga teenust.

8. Järelevalve talitusele saadetud pöördumiste lahendamine

2024. aastal lahendas SKA õiguse ja järelevalve osakonna järelevalve talitus 505 pöördumist. Neist 210 olid seotud lastele osutatavate sotsiaalteenuste ja -toetustega ning 295 puudutasid täiskasvanutele pakutavaid sotsiaalteenuseid ja sotsiaaltoetuste maksmist.

8.1. Metoodika

SKA tutvub pöördumises viidatud juhtumi materjalidega, kasutades järgmisi võimalusi:

- selgitustaotluse/infopäringu küsimine kohalikult omavalitsuselt või asutuselt, kelle suhtes pöördumine on tehtud;
- vestlus juhtumikorraldajaga ja/või asutuse/üksuse juhiga;
- juhtumi menetlemise analüüs sotsiaalteenuste- ja toetuste andmeregistri STAR andmetele tuginedes;
- vestlus pöördujaga.

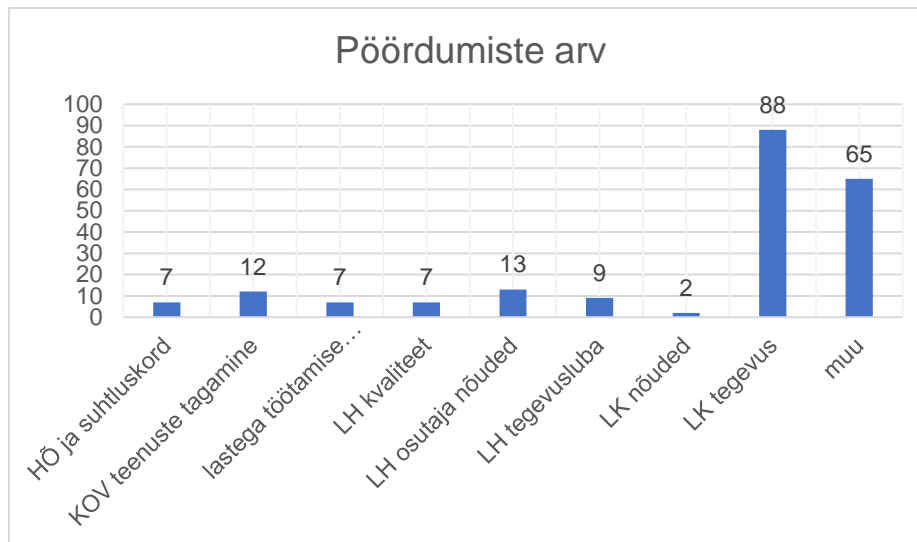
Pöördumiste lahendamisel tugineb SKA muuhulgas järgmistele praktikatele ja seisukohtadele:

- Pöördumiste lahendamisse kaasatakse vajadusel SKA sisuosakonnad ning õiguse ja järelevalve osakonna õiguse talitus;
- SKA ei saa hinnata, kas kohaliku omavalitsuse lastekaitse- või sotsiaaltöötaja on olnud juhtumipõhiselt objektiivne või kui hästi ta on oma ülesandeid täitnud. SKA pädevuses on riikliku ja haldusjärelevalve teostamine seaduse nõuete täitmise üle. Töötaja oskuste ja pädevuse osas tuleb pöörduda vaidega kohaliku omavalitsuse poole, kes kontrollib oma teenistujate tegevuse seaduslikkust;
- SKA ei ole õigust ega pädevust sekkuda kohtumenetlusse. Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 333 lõikele 1 on kohtumenetluse osalistel õigus esitada kohtumenetluse käigus vastuväiteid kohtu tegevuse kohta menetluse juhtimisel või menetlussätete rikkumise osas. Kõik juhtumiga seotud vastuväited saab pöörduja kohtumenetluse osalisena esitada otse kohtule;
- järelevalvemenetluse algatamine ja konkreetse meetme kohaldamine on SKA kui korrakaitseorgani kaalutusõigus. Seetõttu ei saa isik nõuda menetluse algatamist või meetme kohaldamist. Küll aga saab isik nõuda, et SKA teostaks vigadeta kaalutusõigust.

SKAle esitatud pöördumised on sisendiks laiapõhjaliste ja juhtumiüleste järelevalvete planeerimisel.

8.2. Lastele osutatavad sotsiaalteenused

2024. aastal lahendati 210 pöördumist, mis olid seotud lastele sotsiaalteenuste osutamisega, sh kümme järelevalvemenetluse taotlust.

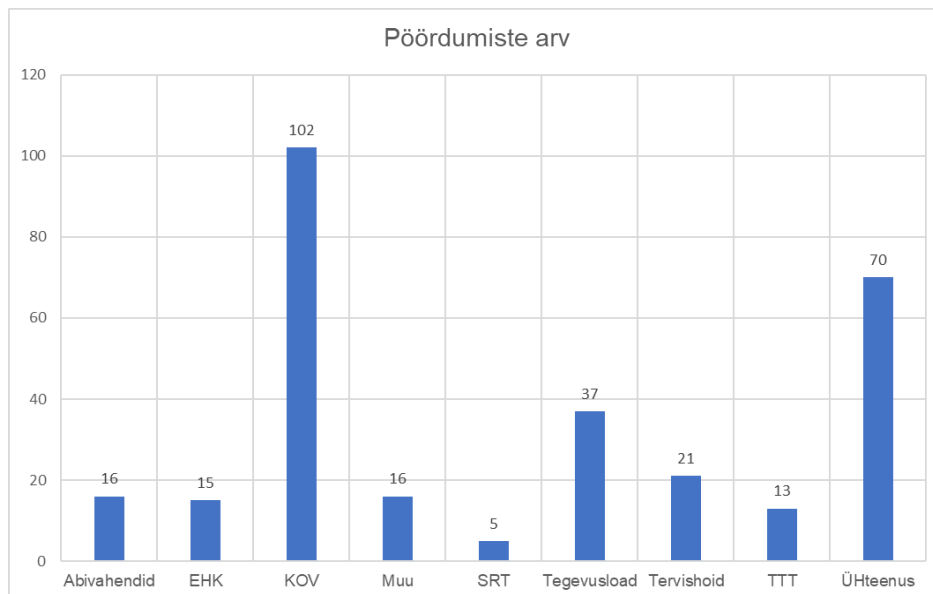
Tabel 9. Pöördumiste arv teemade lõikes.

- **88 pöördumist** käsitlesid rahulolematust lastekaitsetöötaja tööga, sealhulgas juhtumikorralduse sisu ja kvaliteeti. Pöördujate hinnangul käitusid lastekaitsetöötajad ebaeetiliselt ja ebaprofessionaalselt. Sageli paluti töötaja taandamist või asendamist ning taotleti juhtumipõhiste järelevalvete algatamist;
- **65 pöördumist** olid korduvpöördumised, kus pöördujad ei esitanud uusi küsimusi või ei olnud rahul eelnevalt saadud vastustega. Samuti küsiti infot tegevuslubade kohta ja juhiseid lapsehoiuteenuse aruande täitmiseks S-veebis;
- **13 pöördumist** käsitlesid lapsehoiuteenuse osutaja nõudeid;
- **12 pöördumist** puudutasid kohaliku omavalitsuse poolt lastele teenuste tagamist, peamiselt erivajadusega lastele tugiisiku ja lapsehoiuteenuse pakkumist;
- **9 pöördumist** olid seotud lapsehoiuteenuse osutamiseks vajaliku tegevusloaga;
- **7 pöördumist** käsitlesid lapsehoiuteenuse kvaliteeti;
- **7 pöördumist** puudutasid hooldusõigust ja suhtluskorda. Lapsevanemate hinnangul ei suhtunud lastekaitsetöötajad hooldusõiguse üle vaidlevatesse vanematesse võrdselt ning andsid kohtule arvamusi, mis ei tuginenud tõestele faktidele;
- **7 pöördumist** olid seotud lastega töötamise piiranguga;
- **2 pöördumist** käsitlesid lastekaitsetöötajatele kehtestatud nõudeid.

Pöördumiste alusel algatati järelevalve kahel korral, lisaks analüüsiti poolelioleva järelevalvemenetluse raames üht juhtumit ning üks juhtum võeti sisendina tuleviku järelevalve plaani. Kahele kohalikule omavalitsusele saadeti märgukiri, kuna nende töös tuvastati puudujääke, ning kahele haridusasutusele edastati märgukiri lastega töötamise piirangu kontrollimiseks. Järelevalve talituse poole pöördus üle ühe korra 21 isikut ning registreeriti kaks anonüümset pöördumist

8.3. Täiskasvanutele osutatavad sotsiaalteenused ja toetused

2024. aastal lahendati 295 pöördumist, mis puudutasid täiskasvanutele sotsiaaltoetuste maksmist ja sotsiaalteenuste osutamist, sealhulgas esitati viis järelevalvemenetluse taotlust.

Tabel 10. Pöördumiste arv (täiskasvanutele osutatavad sotsiaalteenused ja toetused).

- **102 pöördumist** oli seotud kohaliku omavalitsuse (KOV) tegevusega. Pöördumistes väljendati rahulolematust sotsiaaltöötajate ja KOVi kui eestkostetasutuse tööga; tunti huvi, kuhu pöörduda, kui KOVist ei saa abi või kui KOV ei vasta. Samuti esitati küsimusi teenuste osutamise korrektsuse kohta ning abivajava inimese toetamise, eluasemeteenuse, koduteenuse, isikliku abistaja teenuse, sotsiaaleluruumi tagamise, kohaliku omavalitsuse sotsiaaltoetuste, kodukohanduste ja hoolduskulude piirmäärade kohta.;
- **70 pöördumist** puudutasid ÜHT osutamisega seotud küsimusi. Sooviti järelevalvemenetluse algatamist nii kohaliku omavalitsuse kui ka teenuseosutaja tegevuse üle, avaldati rahulolematust teenuse osutamise kvaliteedi, töötajate vähesuse, suhtlusviisi ja toitlustamise osas ning esitati küsimusi kohatasu tõusu kohta;
- **37 pöördumist** oli seotud tegevuslubadega, sealhulgas ÜHT, SRT ja EHK tegevuslubade taotlemise ja muutmise, tegevusloa ülevõtmise ning hooldustöötaja, rehabilitatsioonimeeskonna liikme ja tegevusjuhendaja haridusnõuetega;
- **21 pöördumist** puudutasid tervishoiuvaldkonda, kus pöörduti retseptiravimite saamiseks, info saamiseks perearsti vahetamise kohta ning väljendati rahulolematust tervishoiuteenuste osutamise või mitteosutamise üle;
- **16 pöördumist** oli seotud abivahenditega;
- **16 pöördumist** puudutasid muid teemasid. Nende hulgas olid korduvpöördujad, kes ei esitanud uusi küsimusi või ei olnud rahul SKAlt või teistelt asutustelt saadud vastusega. Ühes pöördumises väljendati rahulolematust riigisüsteemiga üldiselt, ühes pöördumises oldi rahulolematud kinnipidamisasutuse sotsiaaltöötaja tegevusega ning ühes pöördumises tehti ettepanek välja töötada riikliku järelevalve hea tava ning määratleda järelevalveametnike pädevuse ja kompetentsinõuded;
- **15 pöördumist** puudutasid erihooletamiste (EHK) osutamist, sealhulgas elamistingimusi, suhtlemisprobleeme ja turvalisust;
- **13 pöördumist** käsitlesid toimetulekutoetust (TTT);
- **5 pöördumist** olid seotud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SRT) osutamisega. Neli neist teavitati, et asutuses osutab teenust spetsialist, kellel on võltsitud

haridusdokumendid, ning ühes pöördumises väljendati rahulolematust osutatud ravi osas.

Pöördumiste alusel algatati järelvalve seitsmel korral ning kahel korral jätkati poolelioleva järelvalvemenetlusega. Sisend järelvalve algatamiseks võeti järelvalve plaani ühel korral ning ühel korral lisati sisend ka lepingulise järelvalve plaani. Märgukirju saadeti Tervise- ja Ravimiametile. Rohkem kui üks kord pöördus järelvalve talituse poole 22 isikut ning anonüümseid pöördumisi oli kolm.

9. Järelevalve meeskonna kompetentsi tõstmine läbi koolituste

---

Sotsiaalteenuste kvaliteedi edendamiseks ja võimestamiseks ning SKA õiguse ja järelevalve osakonna järelevalve talituse järelevalve peaspetsialistide pädevuse suurendamiseks korraldati aastatel 2023 ja 2024 mitmeid koolitusi. Koolitused viidi läbi Euroopa Sotsiaalfondi TAT „Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine“ ning „Laste ja perede toetamine 2024–2027“ kaasrahastamisel.

1. **Vestluste läbiviimise koolitus** (01.–02.06.2023, koolitaja Moreno Keskus MTÜ). Koolituse käigus omandatud oskusi rakendatakse järelevalveametnike igapäevatöös vestluste läbiviimisel erinevate sihtrühmadega paikvaatlustel, telefoni teel ja e-kanalite kaudu;
2. **Järelevalvete läbiviimise tõhususe tõstmise koolitus** (14.–15.08.2023, koolitaja Salli Põldvere). Koolituse tulemusel ühtlustati sotsiaalteenuste järelevalvepraktikat ning grupitööde tulemused integreeriti järelevalve talituse töökorra dokumenti. Koolitus rõhutas teenuseosutajatele järelevalvetulemuste tagasiside ja nõustamise olulisust sotsiaalteenuste kvaliteedi parandamisel;
3. **Avaliku esinemise koolitus** (17.–18.10.2023 ja 2.–3.11.2023, koolitaja Moreno Keskus MTÜ). Omandatud teadmisi kasutatakse ettevalmistamisel ja esinemisel nii teabepäevadel kui ka meediakanalites;
4. **Järelevalveametniku enesehoiu, enese- ja ajajuhtimise koolitus** (01.–02.10.2024, koolitaja HAL Koolitus OÜ). Koolituse käigus omandatud teadmised aitavad menetluste meetodiliselt õigel läbiviimisel – alates meeskonna planeerimisest kuni otsuse jõustumiseni. Õpiti, kuidas säilitada töövõime keerulistes ja konfliktsetes olukordades, vähendada halduskoormust ning parandada meeskonnatööd rollide selgema jaotuse abil;
5. **Vestluste läbiviimise koolitus traumakogemusega lastega** (19. ja 25.11.2024, koolitaja FIE Anneli Liivamägi). Koolitus keskendus traumakogemusega laste intervjueerimisele lastekaitse järelevalve menetlustes, võimaldades puudutada keerulisi teemasid – näiteks suhted bioloogiliste vanematega ja kokkupuuted teiste spetsialistidega – viisil, mis ei põhjusta lapsele uut traumat;
6. **Mälutehnikate koolitus** (10.–11.12.2024, koolitaja Tallermaa Entertainment OÜ). Koolituse käigus omandatud mälu- ja keskendumistehnikad aitavad muuta järelevalvemenetlused ressursisäästlikumaks ja efektiivsemaks.

2024. aasta oktoobris alustas seitse järelevalve talituse ametnikku kaheksa kuud kestvat järelevalveametniku täiendkoolitust Tallinna Majanduskoolis. Selle koolituse läbimine toetab järelevalve kvaliteedi tõusu, andes ametnikele vajalikud oskused kehtiva õiguse alusel haldusmenetluse, riikliku järelevalve ja majandustegevuse kontrolli meetmete kohaldamiseks ning väärtemenetluse läbiviimiseks.

OJO järelevalve talituse peaspetsialistid, kes teostavad järelevalvet lastele pakutavate teenuste üle (edaspidi lastetiim), intervjuerivad järelevalvete käigus asendushooldusteenusel viibivaid traumakogemusega lapsi. Tavaliselt keskenduvad intervjuud lapse igapäevaelu teemadele, nagu suhtlus asenduskodu personali ja kooliga, igapäevane rutiin ning mõjutusvahendite kasutamine. Vajadusel käsitletakse ka keerukamaid teemasid, näiteks suhted bioloogiliste vanematega, kokkupuuted psühholoogide, psühhiaatrite ja PPA ametnikega.

Koolitusel said lastetiimi ja järelevalve menetlusse intervjuerijatena kaasatud SKA spetsialistid ülevaate traumakogemusega laste äratundmisest ning algsed oskused, kuidas neid intervjuerida viisil, mis ei põhjusta täiendavat traumat.

Lisaks koolitusele osales lastetiim ka meeskonna supervisioonis. See oli vajalik kahel põhjusel. Esiteks oli 2024. aastal võetud järelevalve fookusesse perevägivalla juhtumite menetlemise analüüsimine. Teema on keeruline ja käsitletavat juhtumid rasked ning spetsialistid vajasisid lisatuge. Teiseks oli lastetiimis toimunud personalimuudatusi – kaks peaspetsialisti olid tiimist lahkunud ja kaks uut liitunud –, mis mõjutas tiimi grupiprotsesse ja koostööd.

10. Riigihanked „Seadusest tuleneva järelevalve ohuproгноosi raamistiku koostamine üldhooldusteenuse osutamise kohta“ ja "KOV täisealisele suunatud sotsiaaltöö korralduse ja osutatavate teenuste üle tehtava haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamine"

10.1. Riigihange „Seadusest tuleneva järelevalve ohuproгноosi raamistiku koostamine üldhooldusteenuse osutamise kohta“

Vastavalt SKA 2023. aasta hankeplaanile viidi läbi riigihange „Seadusest tuleneva järelevalve ohuproгноosi raamistiku koostamine üldhooldusteenuse osutamise kohta“, mille eesmärk oli luua korrakaitseaduse (KorS) 24 lg 2 sätestatud nõuetele vastav ohuproгноos. Valdkonna ohuproгноosi kasutatakse iga-aastase ÜHT järelevalve tööplaani koostamiseks, tagades asutuste valiku võrdse kohtlemise põhimõte.

Hankeprotsess

- 2023. aasta hankeplaanis prognoositi hanke maksumuseks 30 000 eurot (ilma käibemaksuta). Riigihanke tehniline kirjeldus edastati Riigi Tugiteenuste Keskusele (RTK) 19.10.2023;
- Pakkumuskutse avaldati riigihangete registris 02.01.2024, pakkumuste esitamise tähtaeg oli 17.01.2024;
- Ainsana esitas pakkumuse PwC Advisors, kelle pakkumuse maksumus oli 37 480 eurot (ilma käibemaksuta). Leping PwC-ga sõlmiti 26.02.2024.

Projekti etapid

- Projekti **esimese etapi** (07.03.2024–07.06.2024) käigus kaardistati teaduskirjanduse, SKA läbiviidud järelevalve tulemuste, senise metoodika ning teenuseosutajate ja kohalike omavalitsuste esindajate teabe põhjal ÜHT osutamisega seotud olukorrad, mis võivad KorS mõistes kujutada endast ohukahtlust või ohtu. Selle tulemusena koostati valdkonnaspetsiifiline ohuolukordade loetelu. Ohuolukorra esinemise tõenäosuse hindamiseks loodi vastavad indikaatorid ja sihtasemed;
- Projekti **teises etapis** töötati välja praktiline MS Exceli põhine andmeanalüüsi tööriist ohuproгноosi koostamiseks, mis anti SKA-le üle koos etapi käigus kogutud tähelepanekute ja andmekorje soovitusel;
- Projekti **kolmandas etapis** testiti andmeanalüüsi tööriista ning esitati selle lõplik versioon koos juhendmaterjali ja koolitusega.
- **26.08.2024** – Töö lõplik vastuvõtmine. Kõik tööd esitati tähtaegselt.

10.2. Riigihange "KOV täisealisele suunatud sotsiaaltöö korralduse ja osutatavate teenuste üle tehtava haldusjärelevalve riskimudeli väljatöötamine"

Vastavalt SKA 2024. aasta hankeplaanile alustati riigihanke läbiviimist, et leida partner, kes töötaks välja riskimudeli kohalike omavalitsuste (KOV) poolt täiskasvanutele korraldatavate sotsiaalteenuste üle tehtava järelevalve planeerimiseks. Riskimudeli eesmärk on lihtsustada ja muuta läbipaistvamaks järelevalvesse võetavate KOVide valimi moodustamist.

Hankeprotsess

- **Planeeritud hankelepingu maksumus:** 49 500 eurot + käibemaks;
- **09.07.2024** – Riigihanke tehniline kirjeldus edastati Riigi Tugiteenuste Keskusele (RTK);
- **06.11.2024** – Pakkumuskutse avaldati riigihangete registris;
- **25.11.2024** – Esitati üks pakkumus summas 54 990 eurot + käibemaks;
- **09.01.2025** – SKA otsustas pakkumuse tagasi lükata, kuna selle maksumus ületas eeldatavat hankelepingu maksumust.